

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему: «Обґрунтування проєкту підвищення ефективності
використання основних засобів підприємств виноробної галузі»**

ШИФР КРМ. ЕП.1.510-03.1.14

Здобувачка Павліна А.І.
(ПБ)

Керівник: д.е.н., проф. Самофатова В.А.
(науковий ступень, вчене звання, ПБ)

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від **«12»** грудня 2023 р., протокол №7_

Завідувач кафедри

ЕП _____ Олександр ПАВЛОВ

Назва кафедри

(підпис)

Одеса – 2023 р

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ І
МЕНЕДЖМЕНТУ ім. Г. Е. Вейнштейна

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

« ____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

здобувачки

Анастасії ПАВЛІНОЇ

(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

1. Тема роботи: «Обґрунтування проекту підвищення ефективності використання основних засобів підприємств виноробної галузі»
Затверджена наказом від 12 вересня 2023 р. наказ № 510-03
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *05 грудня 2023 р.*
3. Вихідні дані до роботи: статистична звітність роботи підприємств за два роки; історія виноробних підприємств, наукові статті, монографії та інші публікації за темою ефективності використання основних засобів, інформація з інтернет-мережі.
4. Перелік питань, які потрібно розробити: 4.1. Теоретичні основи підвищення ефективності використання основних засобів; 4.2. Аналіз ринкового потенціалу виноробної галузі України; 4.3. Розробка проекту заходів з підвищення ефективності використання основних засобів виноробної галузі.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
  - Показники стану та ефективності використання основних засобів;
  - основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Одесавинпром»;
  - SWOT-аналіз підприємства ПрАТ «Одесавинпром»;
  - вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Одесавинпром»;
  - основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства ПАТ «Коблево»;

– вплив запропонованих заходів на основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Коблево»

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів проекту, що стосуються їх:

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 13.09.2023 р.

Керівник _____ Самофатова В.А.
(підпис)

Завдання прийняла до виконання _____ Павліна А.І.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник _____ Анастасія ПАВЛІНА

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи
1	Дослідження наукової літератури за темою кваліфікаційної роботи	31.09.2023 – 15.10.2023
2	Опрацювання інформації за темою «Ефективність використання основних засобів»	16.10.2023 – 24.10.2023
3	Дослідження ринку виноробної галузі	26.10.2023 – 01.11.2023
4	Пошук та вивчення інформації про досліджувані підприємства	02.11.2023 – 04.11.2023
5	Аналіз досліджуваних підприємств	04.11.2023 – 10.11.2023
6	Пошук шляхів підвищення ефективності використання основних засобів досліджуваних підприємств	11.11.2023 – 15.11.2023
7	Опис ідеї проєктів та обґрунтування доцільності їх впровадження	16.11.2023 – 20.11.2023
8	Аналіз техніко-економічних параметрів проєктів	20.11.2023 – 26.11.2023
9	Обґрунтування доцільності проєктів	27.11.2023 – 30.11.2023
10	Формування висновків	01.12.2023 – 03.12.2023
11	Оформлення КРМ	03.12.2023 – 10.12.2023
12	Подання роботи для рецензування	11.12.2023
13	Подання роботи на затвердження завідувачу кафедри	12.12.2023
14	Захист кваліфікаційної роботи	19.12.2023

Здобувач-дипломник _____ Павліна А.І.

Керівник роботи _____ проф. Самофатова В. А.

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра

КРМ містить 112 сторінок, 34 таблиці, 6 рисунків, список використаних джерел з 30 найменувань, 12 додатків.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є поглиблення теоретико-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах виноробної галузі.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступають процеси підвищення ефективності використання основних засобів підприємств виноробної галузі.

Предметом дослідження є організаційні та практичні основи удосконалення ефективним використанням основними засобами у виноробній галузі.

Завданнями роботи передбачено розглянути теоретичні аспекти сутності та особливості використання основних засобів у промисловості та розробити та заходи щодо підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах виноробної галузі.

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки щодо економічного стану підприємств виноробної галузі та впливу запропонованих заходів на основні показники їх діяльності.

Одержані результати можуть бути використані на підприємствах виноробної галузі як заходи по підвищенню ефективності використання основних засобів.

Ключові слова: ефективність використання, основні засоби, виноробна галузь.

Рік виконання роботи – 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

THE SUMMARY

Master`s thesis contains 112 pages, 34 tables, 6 figures, a list of used sources with 30 names, 12 appendices.

The purpose of the master's qualification work is to deepen the theoretical and methodological approaches and develop practical recommendations for increasing the efficiency of the use of fixed assets at enterprises of the wine industry.

The object of analysis, generalizations and research are the processes of increasing the efficiency of the use of fixed assets of enterprises in the wine industry.

The subject of the study is the organizational and practical basis of improvement by effective use of basic means in the wine industry.

The task of the work is to consider the theoretical aspects of the essence and features of the use of fixed assets in industry and to develop and measures to increase the efficiency of the use of fixed assets at enterprises of the wine industry.

Based on the results of the work performed, conclusions were formulated regarding the economic condition of enterprises in the wine industry and the impact of the proposed measures on the main indicators of their activity.

The obtained results can be used at enterprises of the wine industry as measures to increase the efficiency of the use of fixed assets.

Key words: efficiency of use, fixed assets, wine industry.

The year of completion of the work is 2023.

The year of job protection is 2023.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	12
1.1. Поняття та сутність основних засобів (ОЗ).....	12
1.2. Показники та чинники, що визначають ефективність використання основних засобів.....	20
1.3. Основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів у виноробній галузі.....	26
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	33
2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку виноробної галузі України.....	33
2.2. Характеристика та аналіз стану внутрішнього середовища ПрАТ «Одесавинпром»	42
2.3. Характеристика та аналіз стану внутрішнього середовища ПАТ «Коблево».....	52
Висновки до розділу 2.....	62
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРОЄКТУ ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	66
3.1. Економічне обґрунтування проекту підвищення ефективності використання основних засобів ПрАТ «Одесавинпром».....	66
3.2. Обґрунтування і сутність запровадження проекту підвищення ефективності використання основних засобів ПАТ «Коблево».....	78
Висновки до розділу 3.....	88
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми. Виноробна галузь України вносить суттєвий вклад у формування бюджету держави та має значний потенціал для розвитку. Національні виробники мають багаторічні традиції щодо виготовлення високоякісного вина, яке досить високо оцінюється не лише на внутрішньому ринку, але і за кордоном. Проте, в сучасних умовах нестабільності та військової агресії галузь переживає досить складний період. Деякі винзаводи повністю або частково зруйновані, деякі знаходяться на окупованих територіях або перебувають під постійними обстрілами. Війна зачіпає не лише виноробів, а й інфраструктуру та суміжні галузі. Так, сучасний великий Гостомельський склозавод під Києвом був повністю знищений, що призвело до нестачі скляних пляшок на ринку. Зруйнована інфраструктура ще більше ускладнює логістику та блокує звичні торгові ланцюги. Особливістю сучасного етапу діяльності виноробних підприємств є підвищення впливу зовнішнього середовища на ефективність їх діяльності.

Студент	Павліна А.І.			КРМ.ЕП.1.510-03.1.14		
				Текстова частина	Стад	Стор.
					12	112
Керівник	Самофатова В.А.				ОНТУ	
Зав.каф.	Павлов О.І.					

Останнім часом, ринку вина притаманні високі темпи росту, зміни в інструментах державного регулювання (зміна ставок акцизу, запровадження мінімальної роздрібної ціни), підсилення конкурентної боротьби і т. ін. Така ситуація на ринку викликає необхідність швидкого реагування підприємств. Мінливість зовнішнього середовища виявила проблему якості та ефективності управлінських рішень щодо передбачення та нейтралізації негативних наслідків впливу чинників зовнішнього середовища. Ефективний розвиток виноробства можливий на основі поєднання новітніх технологічних розробок та організаційно-економічних методів управління. Головною концепцією розвитку виноробної галузі є: покращення використання наявних ресурсів і кліматичного потенціалу регіонів, розширення логістичних мереж підприємств, організація і поліпшення сортового складу насаджень і т. ін.

Нині та на перспективу, основний напрям розвитку виноградарсько-виноробної галузі України, має включати в себе раціональне використання сировинних ресурсів, поліпшення якості винограду, удосконалення технологій його вирощування і переробки для отримання якісних та конкурентоспроможних виноградних вин. Вино – продукт місцевості. Поняття теруарності базується на асоціації з регіоном, сортом винограду і історично сформованою технологією виробництва вина. Саме ця формула надає винам характеристики, які неможливо повторити за її межами і є змістом поняття «теруар».

Ефективне використання основних засобів на підприємствах виноробної галузі сприяє зростанню технічного рівня виробництва, збільшенню економічного та виробничого потенціалів, зростанню продуктивності праці. Завдяки цьому з'являються більш широкі можливості для диверсифікації виробництва, випуску нового продукту, який буде більш рентабельним, якісним та бажаним для споживачів.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є поглиблення теоретико-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах виноробної галузі.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності використання основних засобів підприємств виноробної галузі.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів підвищення ефективності використання основних засобів у виноробній галузі.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення низки взаємопов'язаних завдань:

- розглянути теоретичні аспекти сутності та особливості використання основних засобів у промисловості;
- проаналізувати основні зовнішні та внутрішні фактори впливу на ефективність використання основних засобів на підприємствах;
- Охарактеризувати основні показники, за допомогою яких оцінюється ефективність використання основних засобів на підприємстві;
- надати загальну характеристику зовнішнього та внутрішнього середовища виноробної галузі України;
- провести аналіз основних показників виробничо-господарської діяльності підприємств-представників виноробної галузі;
- розробити та обґрунтувати заходи щодо підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах виноробної галузі.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності використання основних засобів підприємств виноробної галузі.

Предметом дослідження є організаційні та практичні основи побудови механізму управління основними засобами у виноробній галузі.

Методи дослідження. Вирішення поставлених для роботи завдань було здійснено з використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу – для з'ясування сутності поняття «основні засоби»; системного аналізу, індукції та дедукції – для класифікації; горизонтального та вертикального аналізу – з метою визначення абсолютної та відносної зміни показників, аналізу структури активів; табличний – для зображення статистичного матеріалу; графічний – для схематичного

зображення положень дослідження.

Структура даної роботи. Структура роботи обумовлена метою та окресленими завданнями дослідження – робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Інформаційною базою роботи є науково-практичні друковані та інтернет-джерела вітчизняних і закордонних науковців, присвячені питанням оцінки ефективності використання основних засобів підприємств, аналітичні статистичні дані Державної служби статистики України, фінансова та статистична звітність виноробних підприємств.

За результатами дослідження було опубліковано тези на тему «Стратегія розвитку виноробної галузі України у повоєнний період». Матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. 30-31 травня 2023 року. Одеса: ОНТУ, 2023, 333 с.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Поняття та сутність основних засобів

Підвищення ефективності використання основних засобів (ОЗ) підприємств є одним з основних завдань для підприємств у сучасних умовах господарювання. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку. Забезпечення певних темпів розвитку та підвищення ефективності виробництва можливе за умови інтенсифікації відтворення та ліпшого використання діючих основних засобів підприємств. Ці процеси, з одного боку, сприяють постійному підтриманню належного технічного рівня кожного підприємства, а з іншого – дають змогу збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення питомої амортизації та витрат на обслуговування виробництва і його управління, підвищувати фондвіддачу та прибутковість.

З погляду економічної теорії, основні засоби – це частина постійного виробничого капіталу, яка виступає у формі засобів праці та поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносить свою вартість на виготовлений продукт. Економічна сутність поняття основних засобів полягає в тому, що вони безпосередньо беруть участь у багатьох виробничих циклах, зберігають натурально-речову форму до кінця експлуатації та переносять вартість на готову продукцію (послуги) частинами, у міру зношення у вигляді нарахованої по прийнятій на підприємстві системі амортизації [1, с. 321]. Основні засоби займають значну частку в загальній сумі активів підприємства та є одним із найважливіших об'єктів фінансового обліку, що вимагає контролю за їх рухом, організацією синтетичного й аналітичного обліку, визначення зносу, проведення ремонту, модернізації, оновлення застарілих об'єктів. Незважаючи на те, що

основні засоби як економічна категорія використовуються досить часто, питання сутності та класифікації основних засобів в сучасних умовах господарювання набуває все більшого значення та розглядається в працях таких учених, як: Ф. Бутинець, М. Білуха, В. Брич, В. Гринчуцький [2], Л. Ковальська [1], С. Покропивний [3], Н. Тарасенко та інших. Дослідженням ефективності використання основних засобів займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед яких Н. Бондар, А. Ковальов, Т. Кулаковська, А. Щербина і багато інших. Незважаючи на вагомий внесок науковців, питання розробки та обґрунтування напрямів підвищення ефективності використання основних засобів у конкретних галузях харчової промисловості є недостатньо вивченими і тому потребують подальшого удосконалення і уточнення.

Таблиця 1.1

Економічні підходи до визначення сутності категорії «основні засоби»

Автор підходу	Визначення
Бабяк Н.Д.	Основні засоби – засоби праці, що є матеріально-речовими елементами, грошовим вираженням яких є основні виробничі і невикористані фонди.
Борисов А.Б.	Основні засоби – засоби праці виробничого та невикористаного призначення. Характерною особливістю основних засобів є участь в процесі виробництва тривалий час, протягом багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переноситься на продукцію, що виготовляється.
Бутинець Ф.Ф.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року.
Гринчуцький В.Д.	Основні засоби – засоби праці виробничого та невикористаного призначення. Характерною особливістю основних засобів є участь в процесі виробництва тривалий час, протягом багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переноситься на продукцію, що виготовляється.

Продовження табл. 1.1

Дем'яненко М.Я.	Основні засоби – це термін бухгалтерського обліку, синонім економічного поняття «необоротні матеріальні активи» (засоби виробництва, матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі діяльності або для здійснення адміністративних і соціальних функцій, що використовуються протягом тривалого періоду і поступово переносять свою вартість на продукцію у міру зношення); матеріальні цінності (виробниче майно), що споживається у виробничому процесі, тобто фізичний капітал.
Ковальська Л.Л.	Основні засоби підприємства – це матеріальні активи, як частина виробничих засобів суб'єкта господарювання, що не змінюють своєї матеріально-речової форми, використовуючись у виробничій і позавиробничій діяльності протягом тривалого періоду понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) та переносять свою вартість на результат діяльності (кінцеву продукцію) частинами
Покропивний С.Ф.	Основні засоби – це засоби праці, які мають вартість; функціонують у виробництві тривалий час, у своїй незмінній споживчій формі; їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції, що виробляється (на платні послуги), частинами в міру зношення.
Щербина А.В.	Основні засоби – це матеріальні активи, що функціонують в натуральній формі як у виробничій сфері, так і в невиробничій протягом довгого часу (більш за один рік).

Узагальнено за [1-4].

Відповідно до типової класифікації основні засоби поділяються за приналежністю, використанням та призначенням. За приналежністю основні засоби поділяються на власні та орендовані; за використанням – на діючі та недіючі; за призначенням – на виробничі і невиробничі. До власних основних засобів відносяться ті, які належать певному підприємству. Власні основні засоби можуть формуватись за рахунок статутного (пайового, акціонерного) капіталу, допоміжного фінансування з відповідних джерел на розширене виробництво, власних прибутків. Орендовані основні засоби не належать певному підприємству, однак на підставі договору оренди використовуються в її господарській діяльності. Орендовані основні засоби відображаються у балансі тільки орендодавача, що виключає можливість їх подвійного обліку. До діючих основних засобів відносяться ті, які знаходяться в експлуатації, у тому числі ті, які тимчасово не використовуються або здані в оренду іншим підприємствам на договірних засадах. До недіючих основних засобів відносяться ті, які знаходяться в резерві (в запасі, на складі) [6, с. 223].

До активної частини належить основні засоби, що беруть безпосередню участь у виробничому процесі та прямо впливають на обсяги випуску продукції (робочі машини та обладнання, устаткування, інструменти, прилади, пристрої вимірювання, обчислювальна техніка тощо). До пасивної частини (будівлі, споруди, господарський інвентар) належить основні засоби, що забезпечують нормальні умови для здійснення процесу виробництва та опосередковано впливають на обсяги виробництва продукції. Прогресивною є така структура основних засобів, за якої частка активної частини зростає [1, с. 335].

Ефективність використання основних засобів – це результат у вигляді отриманого ефекту, що співвідноситься з витраченими ресурсами. Підвищення ефективності полягає в досягненні найбільших результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил у порівнянні з витратами праці, використаними на створення суспільного продукту. Від ефективності використання основних засобів залежать темпи зростання продуктивності праці, обсягів виробництва, поліпшення якості промислової продукції та інших показників.

З метою ведення обліку основних засобів і складання звітності, планування їх відтворення, проведення переоцінок та інвентаризацій у практиці необхідно якимось чином згрупувати об'єкти основних засобів за окремими ознаками у однорідні групи, тобто класифікувати. Під класифікацією основних засобів слід розуміти групування їх за певними ознаками в якісно однорідні групи. Класифікація полегшує поточний облік основних засобів, спрощує складання звітності про наявність та рух основних засобів. Відповідно до типової класифікації основні засоби поділяються за галузевою ознакою, приналежністю, використанням та призначенням. За галузевою ознакою виділяють основні засоби: промисловості, сільського господарства, будівельні, транспортні, торгівлі та зв'язку. За приналежністю основні засоби поділяються на власні та орендовані; за використанням – на діючі та недіючі; за призначенням – на виробничі і невиробничі.

Облік і оцінювання основних засобів здійснюються в натуральній і вартісній (грошовій) формах.

Натуральна форма обліку основних засобів необхідна для визначення їхнього технічного стану, виробничої потужності підприємства, ступеня використання устаткування й інших цілей.

До натуральних показників ОЗ (майна підприємства), які визначаються в фізичному вимірюванні, відносять площу та об'єм приміщення, кількість одиниць обладнання певних категорій, потужність або продуктивність одиниці обладнання певної категорії і т. ін.

Грошове (або вартісне) оцінювання основних засобів необхідне для визначення їх загального обсягу, динаміки, структури, величини вартості, що переноситься на готову продукцію, а також для розрахунків економічної ефективності капітальних вкладень.

Існує декілька видів оцінки вартості ОЗ:

– первісна вартість – це історично фактична вартість необоротних активів, виражена в сумі грошових коштів, яка виплачена або передана для придбання необоротних активів, їх транспортування, складування та монтаж

$$\text{Вартість}_{\text{перв}} = \text{Ц}_{\text{придб}} + \text{T}_p + \text{C}_k + \text{M}, \quad (1.1)$$

де $\text{Ц}_{\text{придб}}$ – ціна придбання;

T_p – транспортні витрати;

C_k – витрати на складування;

M – витрати на монтаж.

– амортизаційна вартість – це первісна або переоцінена вартість ОЗ за винятком їх ліквідаційної вартості;

– ліквідаційна вартість – це вартість, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) ОЗ після закінчення терміну їх корисного використання, за винятком витрат, пов'язаних з самою ліквідацією;

– залишкова вартість – це вартість, що дорівнює різниці між первісною вартістю і сумою зносу, який кількісно дорівнює амортизації:

$$\text{OЗ}_{\text{залиш.}} = \text{OЗ}_{\text{первіс.}} - \text{Знос (A)}. \quad (1.2)$$

У процесі експлуатації основні засоби піддаються зношенню (спрацюванню). Зношення – це втрата основними засобами своєї первинної

вартості. Тобто, зношення характеризує процес старіння основних засобів. Розрізняють два види зношення основних засобів — фізичне і моральне. Фізичне зношення – це втрата основними засобами своїх споживчих властивостей у результаті зміни механічних, фізичних, хімічних чи інших їх властивостей під впливом процесів праці, сил природи та інших факторів, внаслідок чого вони перестають задовольняти вимоги, які до них початково ставились. Моральне зношення – це передчасне знецінення об'єктів основних засобів і втрата ними економічної ефективності та доцільності використання до закінчення терміну фізичної служби, викликані або здешевленням відтворення або появою більш продуктивних таких основних засобів [4, с. 314].

Протягом строку служби основні засоби підприємства акумулюють перенесену на виготовлену продукцію вартість у формі амортизаційних відрахувань. Функціонування основних засобів у фізичному вигляді завершується після закінчення строку служби об'єкта основних засобів, і відбувається перетворення накопичених амортизаційних відрахувань у нові об'єкти основних засобів, які приходять на зміну зношеним та вибулим з експлуатації.

Амортизація основних засобів – це перенесення частини вартості основних засобів на знову створений продукт для подальшого відтворення основних засобів до часу їх повного зносу. Амортизація в грошовій формі характеризує **зношення** основних засобів і нараховується на витрати виробництва (собівартість) на основі амортизаційних норм.

Амортизація передбачає систематичний розподіл вартості основних засобів, яка амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Тобто фактично амортизація означає списання протягом кількох років експлуатації первісної вартості необоротних активів. Сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання характеризує величину зносу основних засобів. Для здійснення економічно вигідного процесу нарахування амортизації важливо правильно вибрати метод амортизації. Згідно з Податковим Кодексом України та П(С)БО 7 «Основні засоби», амортизація

основних засобів нараховується із застосуванням таких методів: прямолінійного; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості (подвійного залишку, що зменшується); виробничого; кумулятивного [5].

Сума амортизаційних відрахувань розраховується на основі норм амортизації (в % від вартості основних засобів).

$$N_{ам} = \frac{OЗ_{перв} - Л}{T_{сл}} \cdot 100\%; \quad (1.3)$$

де – $N_{ам}$ – норма амортизації;

$OЗ_{перв}$ – первісна вартість основних засобів;

$Л$ – ліквідаційна вартість основних засобів;

$T_{сл}$ – строк служби основних фондів (амортизаційний період), роки; $(OЗ_{перв} - Л)$ – вартість основних фондів, що амортизується.

У випадку, коли ліквідаційна вартість основних засобів дорівнює нулю, норма амортизації розраховується за формулою:

$$\dots\dots\dots N_{ам} = \frac{1}{T_{сл}} \cdot 100\%. \quad (1.4)$$

Згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку в Україні, зокрема відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», основні засоби класифікуються за такими групами: 1) земельні ділянки; 2) капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; 3) будинки, споруди та передавальні пристрої; 4) машини та обладнання; 5) транспортні засоби; 6) інструменти, прилади, інвентар (меблі); 7) тварини; 8) багаторічні насадження та плодоносні рослини; 9) інші основні засоби [5]:

Таблиця 1.1

Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації [5]:

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років	Річні норми амортизації, %
група 1 - земельні ділянки	-	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15	
група 3 - будівлі,	20	5
споруди,	15	
передавальні пристрої	10	
група 4 - машини та обладнання	5	20
з них:		
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та програм, які визнаються НА), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, джерела безперебійного живлення, телефони, мікрофони і рації.	2	50
група 5 - транспортні засоби	5	20
група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4	
група 7 - тварини	6	
група 8 - багаторічні насадження	10	
група 9 - інші основні засоби	12	
група 10 - бібліотечні фонди	-	
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-	
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5	
група 13 - природні ресурси	-	
група 14 - інвентарна тара	6	
група 15 - предмети прокату	5	
група 16 - довгострокові біологічні активи	7	

Прямолінійний метод нарахування амортизації – передбачає рівномірне списання (розподіл) вартості об’єкта основних засобів, що амортизується, протягом строку його експлуатації. Такі методи нарахування амортизації, як зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний вважаються методами прискореної амортизації основних засобів. Вони використовуються з метою поживлення процесу відтворення основних засобів, оскільки дозволяють протягом першої половини терміну їх корисного використання відшкодувати 60–70% їх вартості. Метод амортизації вибирається підприємством самостійно із урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання, а також він може переглядатись у разі зміни очікувань від використання основних засобів [7, с. 159].

Амортизація, що є елементом виробничих витрат та включається в собівартість виробленої продукції також має важливе значення як джерело власних коштів для відновлення власних коштів. Однак амортизація, як джерело фінансування, може покрити тільки просте відновлення основних фондів, так як для більш великих обсягів відтворення потрібно залучення зовнішніх джерел фінансування. Таким чином, з метою забезпечення ефективнішого формування фінансування відтворення і поліпшення основних фондів необхідно, щоб підприємства використовували не тільки власні фінансові ресурси, а й запозичені. Ефективною може вважатись діяльності підприємства, що спрямована на комплексний вибір джерел фінансування відтворення основних засобів.

1.2. Показники та чинники, що визначають ефективність використання основних засобів

Ефективність використання основних засобів можна назвати результатом у вигляді отриманого ефекту, що співвідноситься з витраченими ресурсами. Звичайно, кожна компанія прагне підвищення ефективності використання основних засобів і потужностей, а вирішення цього завдання може означати як

збільшення кількості продукції, що виробляється, так і підвищення її якості, зниження собівартості одиниці продукції і виробництва в цілому.

Вчені-економісти напрацювали велику кількість підходів до оцінювання ефективності використання основних засобів (ОЗ). Зокрема, С. Покропивний вважає, що головною ознакою ефективного використання основних засобів підприємства є зростання обсягу виробництва його продукції. Забезпечення високих темпів розвитку виробництва та підвищення його ефективності можливе лише за умови інтенсивного відтворення та раціонального використання ОЗ [8, с. 120].

Ефективність використання діючих основних засобів залежить, значною мірою, від сукупності факторів, які можна класифікувати як зовнішні та внутрішні, що перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. До основних факторів впливу зовнішнього середовища слід віднести: стан політичної та економічної стабільності у державі, стабільність податкового законодавства, рівень розвитку конкуренції та інфляції, логістика, рівень купівельної спроможності населення і т. ін. Серед факторів внутрішнього середовища дослідниками було виділено такі основні групи:

1. Економічні. До них відносять конкурентні позиції підприємства на ринку, збут продукції, амортизаційна політика, політика формування та розподілу прибутку підприємства, маркетингова політика, включаючи рекламну діяльність підприємства.

2. Трудові. Під даною групою факторів ми розуміємо ефективність кадрової політики, кваліфікаційні характеристики персоналу, їх соціальна забезпеченість, методи мотивації.

3. Адміністративно-управлінські. Визначаються наявністю розробленої стратегії підприємства, використовуваними методами планування, організаційним типом та методами управління.

4. Техніко-технологічні фактори. Які, в свою чергу, поділяються на екстенсивні та інтенсивні напрями. [8, с.122]. До інтенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних засобів можна віднести

наступні: механізація та автоматизація виробництва; технічне переозброєння та модернізація підприємства; удосконалення технологічних процесів; скорочення тривалості операційного циклу виробництва; застосування прогресивних форм організації та управління виробництвом; підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу [9, с. 16]. Екстенсивні напрями підвищення використання основних засобів поділяються на такі: скорочення простоїв обладнання внаслідок своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами, напівфабрикатами тощо, підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання; збільшення кількості машино-змін роботи обладнання та зменшення кількості устаткування, що не працює; введення додаткового обладнання [7, с. 152].

Для визначення ефективності використання основних засобів переважно використовують наступні показники: фондвіддача і фондомісткість основних засобів, фондорентабельність, фондоозброєність та розмір прибутку на одиницю середньорічної вартості основних засобів.

До показників використання основних засобів (ОЗ) відносяться:

- показники рівня використання ОЗ;
- показники ефективності використання ОЗ.

До першої групи показників (в основному по обладнанню) належать: коефіцієнти екстенсивного, інтенсивного і інтегрального використання обладнання.

Коефіцієнт екстенсивного використання основних засобів (фонд часу роботи плановий чи фактичний по відношенню до $\Phi_{\text{еф}}$):

$$\text{Кекст} = \frac{\Phi_{\text{д}}}{\Phi_{\text{н}}} \quad (1.5)$$

де $\Phi_{\text{д}}$, $\Phi_{\text{н}}$ - дійсний і номінальний фонд часу роботи обладнання за певний період, відповідно, год.

Коефіцієнт інтенсивного використання по групі обладнання обчислюється:

$$\text{Кінт} = \frac{t_{\text{факт}}}{t_{\text{норм}}}, \quad (1.6)$$

де $t_{\text{факт}}$ - фактично витрачений час на виготовлення одиниці продукції, н-год.;

$t_{\text{норм}}$ - технічно обґрунтована норма часу на одиницю продукції, н-год.

Коефіцієнт інтегрального використання обладнання (Кінтегр) характеризує ступінь завантаження виробничого обладнання за його продуктивністю і часом роботи. Він розраховується як добуток індексів інтенсивного (Кінт) та екстенсивного (Кекст) використання обладнання, тобто за формулою:

$$\text{Кінтегр} = \text{Кінт} * \text{Кекст} = \frac{P_{\text{факт}}}{P_{\text{пасп}}} * \frac{T_{\text{факт}}}{T_{\text{календ}}}, \text{ частки одиниці} \quad (1.7)$$

Зіставлення індексів фондovіддачі, рентабельності і інтегральної ефективності використання основних засобів, розрахованих до вартості активної частини основних засобів, з індексом узагальнюючих показників дозволить виявити резерви росту фондovіддачі і рентабельності за рахунок кращого використання їх активної частини.

Резерв виробничої потужності (R_n) показує, на скільки можна підвищити ефективність використання виробничого обладнання згідно з умовами його використання за продуктивністю і часом:

$$R_n = 1 - \text{Кінтегр}, \text{ частка одиниці} \quad (1.8)$$

Коефіцієнт змінності роботи устаткування (Кзм) показує, як використовується парк наявного на підприємстві обладнання протягом доби, він розраховується як відношення загальної кількості відпрацьованих машино-змін всіма одиницями обладнання ($\sum N_{\text{мзм}}$) до кількості працюючих одиниць обладнання в максимально завантажену зміну (N_{max}):

$$\text{Кзм} = \frac{\sum N_{\text{мзм}}}{N_{\text{max}}}, \text{ частка одиниці} \quad (1.9)$$

До показників ефективності використання основних виробничих засобів відносять фондovіддачу (Φ_B):

$$\Phi_B = \frac{\text{ОП}}{\overline{\text{ОЗ}}}, \quad (1.10)$$

де ОП –обсяг виробленої продукції, грн;

$\overline{\text{ОЗ}}$ – середньорічна вартість ОЗ підприємства, грн.

Фондовіддача характеризує ефективність використання ОЗ та відображає суму виробленої продукції на одну гривню ОЗ. На рівень фондовіддачі впливають різні фактори, пов'язані як зі зміною обсягу виробленої продукції, так і з ефективністю використання ОВЗ, особливо активної її частини. Рівень фондовіддачі залежить, передусім, від зміни структури засобів (питомої ваги), від обсягу виробленої продукції та вартості активної частини ОЗ. Підвищення частки активної частини засобів у загальній її вартості є стимулюючим фактором росту фондовіддачі. Головна причина зниження фондовіддачі – неефективне використання ОЗ (простої обладнання, недовикористання виробничих потужностей, низький коефіцієнт змінності, наявність невстановленого обладнання і т. ін.).

Фондомісткість характеризує забезпеченість підприємства ОЗ і дає можливість визначити вартість основних засобів на одну гривню виробленої продукції:

$$\Phi_M = \frac{\overline{ОВЗ}}{ОП} \quad (1.11)$$

Де $\overline{ОВЗ}$ – середньорічна вартість основних виробничих засобів;

ОП – обсяг виробленої продукції.

Фондорентабельність визначає ступінь використання ОЗ:

$$\Phi_P = \frac{П_{заг}}{ОЗ} \quad (1.12)$$

Де $П_{заг}$ – загальний прибуток підприємства.

Забезпеченість підприємства основними виробничими засобами визначається рівнем фондоозброєності праці:

$$\Phi_O = \frac{\overline{ОЗ}}{Ч_{пвп}} \quad (1.13)$$

Де $Ч_{пвп}$ – чисельність промислово-виробничого персоналу (персоналу з основної діяльності). Збільшення рівня фондоозброєності є позитивним фактором.

Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства і визначається як відношення вартості

основних виробничих засобів (за вирахуванням суми їхнього зносу) до вартості майна підприємства.

Якщо коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства сягає критичної позначки (0,2 - 0,3), то реальний виробничий потенціал підприємства буде низьким і треба терміново шукати кошти для виправлення становища.

Стан основних засобів характеризують через такі коефіцієнти: зносу основних засобів; придатності; оновлення; вибуття (приросту) основних засобів [6].

Коефіцієнт придатності основних засобів відображає частину основних засобів придатну до експлуатації:

$$K_{\text{прид}} = \frac{OBZ_{\text{зал}}}{OBZ_{\text{перв}}} \quad (1.14)$$

Де $OBZ_{\text{зал}}$ – залишкова вартість ОВЗ;

$OBZ_{\text{перв}}$ – первісна вартість ОВЗ.

Коефіцієнт оновлення ОЗ показує частку введених ОЗ у загальній їх вартості:

$$K_o = \frac{OBZ_{\text{вв}}}{OBZ_k} \quad (1.15)$$

Де $OBZ_{\text{вв}}$ – вартість введених протягом року ОВЗ; OBZ_k – вартість ОВЗ на кінець року.

Коефіцієнт вибуття ОЗ характеризує інтенсивність вибуття ОЗ:

$$K_{\text{виб}} = \frac{OBZ_{\text{вив}}}{OBZ_{\text{п}}} \quad (1.16)$$

Де $OBZ_{\text{вив}}$ – вартість виведених протягом року ОВЗ; $OBZ_{\text{п}}$ – вартість ОВЗ на початок року.

Коефіцієнт приросту основних засобів показує ступінь збільшення ОЗ у звітному періоді проти минулого періоду :

$$K_{\text{прир}} = \frac{OBZ_{\text{вв}} - OBZ_{\text{вив}}}{OBZ_k} \quad (1.17)$$

В сучасних умовах господарювання менеджмент підприємств постійно стикаються з проблемою нестачі фінансових ресурсів, що унеможливорює

інвестування розвитку виробництва, потребує постійної оптимізації та мінімізації витрат, у тому числі скорочення витрат на ремонти та обслуговування основних засобів, часом при високих виробничих програмах, що потребує постійного моніторингу та оцінювання їх використання.

Рис. 1.1 Показники стану та ефективності використання основних засобів [2, с. 281]

1.3. Основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів у виноробній галузі

Ефективність використання основних засобів суб'єктами господарювання напряму залежить від низки чинників, які можуть бути підконтрольні або ні управлінському персоналу компанії. Для того, щоб мати змогу підвищити результативність їх використання, варто, по-перше, провести глибокий аналіз та оцінку ефективності, по-друге, виявити слабкі сторони та проблеми, а далі, з

метою усунення дії факторів негативного впливу на ефективність використання засобів виробництва, розробляти шляхи її підвищення.

Ефективне використання основних засобів залежить, переважно, від дії екстенсивних та інтенсивних факторів поліпшення їх використання.

Екстенсивні фактори спрямовані на збільшення часу використання обладнання за певний період та підвищення питомої ваги працюючого обладнання у наявному на підприємстві. Основними з них є:

- зменшення (ліквідація) внутрішньозмінних простоїв обладнання;
- зменшення (ліквідація) цілодобових простоїв обладнання;
- збільшення коефіцієнта змінності роботи обладнання;
- збільшення кількості працюючого обладнання;
- оптимізація часу роботи обладнання;
- зменшення кількості надлишкового обладнання;
- покращення структури основних засобів за рахунок підвищення

питомої ваги машин і обладнання; залучення до виробничого процесу наявного на підприємстві обладнання.

Інтенсивні фактори поліпшення використання основних засобів спрямовані на підвищення рівня продуктивності обладнання за одиницю часу.

Основними з них є:

- впровадження прогресивних техніки та технологій у виробничий процес; -
- технічне вдосконалення і модернізація обладнання;
- забезпечення належного обслуговування та дотримання необхідних

умов експлуатації обладнання.

- удосконалення технології виробництва;
- підвищення кваліфікації працівників;
- інтенсифікація виробничих процесів;
- зростання рівня придатності основних засобів;
- підвищення професійно-кваліфікаційного рівня обслуговуючого

основні виробничі засоби персоналу;

- організація економічного стимулювання за ефективне використання основних засобів.

Від ефективності використання основних засобів залежить збільшення кількості виготовленої продукції, поліпшення її якості, зниження собівартості й нарощування конкурентних позицій підприємства в цілому. Тому, визначення та активізація позитивного впливу екстенсивних та інтенсивних факторів підвищення ефективності використання основних засобів належать до одних із основних завдань управління виробничими процесами на підприємстві [1, с. 265].

Основними факторами, які впливають на структуру основних засобів підприємств, є: рівень автоматизації і механізації, рівень спеціалізації і кооперування, кліматичні та географічні умови розміщення підприємств. Кожний фактор по-різному впливає на структуру виробничих засобів.

Для поліпшення структури основних виробничих фондів застосовують такі методи:

- оновлення та модернізація обладнання;
- удосконалення структури обладнання за рахунок збільшення частки прогресивних видів верстатів і машин, особливо верстатів для виконання фінішних операцій, автоматичних та напівавтоматичних верстатів, універсальних агрегатних верстатів, автоматичних ліній, верстатів з числовим програмним управлінням;
- краще використання будівель і споруд, встановлення додаткового обладнання на вільних площах;
- правильна розробка проектів будівництва та високоякісне виконання планів будівництва підприємств;
- ліквідація зайвого обладнання, що забезпечує більш правильні пропорції між його окремими групами.

До найважливіших шляхів підвищення ефективності використання основних засобів у виноробній галузі слід віднести:

- зростання рівня фондозабезпеченості підприємств;

- удосконалення засобів праці, підвищення їх надійності та довговічності;
- поліпшення технічного обслуговування основних засобів і зростання їх продуктивності;
- зниження витрат на будівництво приміщень і споруд, використання місцевих будівельних матеріалів;
- удосконалення структури основних засобів, підвищення питомої ваги активної їх частини, що сприятиме зростанню виробництва, зниженню собівартості продукції, збільшенню грошових нагромаджень підприємства;
- встановлення оптимальних пропорцій між основними та оборотними засобами;
- раціональна спеціалізація та концентрація виробництва;
- впровадження прогресивних технологій виробництва виноробної продукції;
- підвищення кваліфікації кадрів і удосконалення їх матеріального стимулювання [7, с. 152].

Головною ознакою підвищення рівня ефективності використання основних засобів підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Кількість виготовленої продукції при заданій величині виробничого апарату залежить, з одного боку, від часу виробничої роботи машин і устаткування протягом доби, місяця або року, тобто від інтенсивності їх завантаження, а з іншого - від ступеня інтенсивності використання знарядь праці в одиницю часу. Крім того, обов'язково повинні діяти ефективні стимули, що забезпечують краще використання основних засобів [8, с. 121].

Забезпечення необхідних темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе за умови інтенсифікації відтворення та поліпшення використання діючих основних засобів підприємств. Ці процеси, з одного боку, сприяють постійному підтриманню належного технічного рівня кожного підприємства а з іншого – дають можливість збільшити обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знизити собівартість виробів

за рахунок скорочення частки амортизації і витрат на обслуговування виробництва та його управління, підвищити фондівіддачу і прибутковість.

Велика розмаїтість найменувань, типів і марок виноградних вин пов'язана з значною кількістю оброблюваних сортів винограду, з особливими в кожному виноробному районі екологічними умовами, з історичними національними традиціями виноробства. В світі налічуються десятки тисяч самотніх найменувань французьких, іспанських, німецьких, грецьких, італійських, чилійських, угорських, болгарських, молдавських, українських, грузинських та інших вин. У кожного з них своя історія, свої індивідуальні органолептичні гідності, свої традиційні місцеві оригінальні технологічні прийоми приготування. Спрощення технології переробки винограду до стандартних рішень і типових схем часто позбавляє вино його головних достоїнств – індивідуальності та якості. Водночас, технічне переоснащення галузі, розвиток засобів механізації та автоматизації виробництва безперечно вимагають постійного вдосконалення технологічних процесів. Тому, слід лід вміло поєднувати сучасну техніку з прийомами класичного виноробства.

Висновки до розділу 1

Проаналізовано підходи до трактування поняття «основні засоби». Розкрито роль аналізу та структуру основних засобів, чинники, які впливають на рівень ефективності їхнього використання. Розглянуто проблеми експлуатації основних засобів і їхню значущість у виробничому процесі. Показано, що ефективність використання основних засобів підприємств характеризує низка показників: фондівдача та фондоємність, фондорентабельність, фондоозброєність, розмір прибутку на одиницю середньорічної вартості основних засобів. Здійснено огляд основних показників ефективності використання основних засобів. Відзначено, що прогресивною є така структура основних засобів, за якої частка активної частини (машини та обладнання) зростає.

Констатовано, що протягом строку служби основні засоби підприємства акумулюють перенесену на виготовлену продукцію вартість у формі амортизаційних відрахувань. Існує декілька методів амортизації основних засобів (рівномірний прямолінійний та прискорені: зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний). Кожен із них має свої переваги й недоліки, проте найпоширенішим методом є рівномірний прямолінійний.

Виявлено, що на ефективність використання основних засобів підприємствами може впливати низка факторів, які розподіляють на зовнішні, тобто ті, на які компанія впливати та передбачити їх зміни не може та фактори внутрішнього середовища, ступінь впливу яких може регулювати управлінський персонал підприємства. З метою усунення дії факторів негативного впливу, варто оцінити ефективність використання основних засобів на підприємстві, а після проведеного аналізу розробити економічно обгрунтовані шляхи підвищення ефективності їх використання.

Показано, що однією з головних ознак ефективного використання основних засобів є зростання обсягу виробництва його продукції підприємства та чистого прибутку. Ефективне їх використання в результаті призводить до

підвищення ефективності підприємства в цілому та сприяє покращенню його фінансового стану та конкурентоспроможності. Оцінювання ефективності використання основних засобів здійснюється з використанням такої системи показників: показників оцінювання технічного стану (відтворення), узагальнюючих та часткових показників використання основних засобів. Основними напрямками підвищення ефективності використання основних засобів є інтенсивні та екстенсивні. Екстенсивні фактори спрямовані на збільшення часу використання обладнання за певний період та підвищення питомої ваги працюючого обладнання у наявному на підприємстві. Інтенсивні фактори поліпшення використання основних засобів спрямовані на підвищення рівня продуктивності обладнання за одиницю часу. Від ефективності використання основних засобів залежить збільшення кількості виготовленої продукції, поліпшення її якості, зниження собівартості й нарощування конкурентних позицій підприємства в цілому. Тому, визначення та активізація позитивного впливу екстенсивних та інтенсивних факторів підвищення ефективності використання основних засобів належать до одних із основних завдань управління виробничими процесами на підприємстві.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РИНКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

2.1. Характеристика та діагностика стану виноробної галузі України

Україна змагається за статус винної країни – наразі вона займає 28 місце у звіті за виробництвом цього напою [10, с. 26]. Проте, для лідерів винної індустрії: Франції, Італії, Іспанії, Україна є молодим виробником вина. Це досить закономірно, оскільки галузь по-справжньому в Україні розвивається всього кілька десятків років. Але це якщо говорити вже про сформовану галузь, а якщо в історичному контексті, більш глибинно, то безсумнівно, що на нашій землі вино було завжди частиною нашої культури і його виготовляли не кілька десятків років, а багато століть. Винороби країн, в яких ця галузь є провідною в економіці, у тому числі і України, традиційно в другу неділю листопада відзначають своє професійне свято [12, с. 44].

Як в Україні в цілому, так і в Одеській області зокрема, виноробна промисловість відіграє важливу роль економіці країни. На Одеську область припадає близько третини вітчизняного виробництва вина. До складу виноробної галузі входять орієнтовно 400 суб'єктів підприємницької діяльності, які мають ліцензію на право виробництва винної продукції. Реально працює приблизно половина з цих підприємств. Але ця половина випускає понад 800 найменувань тільки виноградних вин. На заводах України виготовляють вина різних типів і марок. Залежно від технології приготування, вина поділяють на такі групи: столові, кріплені, ароматизовані, ігристі та шипучі. Столові вина за вмістом цукру (г/100 см³) мають підгрупи: сухі – до 0,3; напівсухі – 0,5-2,5; напівсолодкі – 3-5. Кріплені вина за вмістом спирту і цукру бувають: міцні, десертні солодкі і десертні лікерні. За забарвленням виділяють вина білі, рожеві і червоні, що враховують при формуванні їх типів. Залежно від якості і строків витримки тихі вина бувають ординарними, марочними і колекційними. Ординарні вина реалізують з 1 січня наступного за урожаєм винограду року.

Марочні вина виробляють з кращих сортів винограду у суворо регламентованих районах за відповідною технологією. Їх витримують у дубовій тарі не менше 1,5 року і вони характеризуються постійністю якості. Марочні вина високої якості, додатково витримані не менше трьох років у пляшках, називають колекційними [11].

Разом з трансформацією українського виноробства змінюються і уподобання людей. Нині зростає попит на сухі вина, споживачі починають розуміти, що правильне натуральне вино має бути без додавання цукру або соку. Проте, споживали вина, в основному жінки, але більшість їх, як відомо, виїхали, тому попит на виноробну продукцію протягом останніх років зменшився [12, с. 42].

З часу повномасштабної війни виноробна галузь України зазнала непоправної шкоди, адже значна частина виноградників та виробництв розташована на півдні країни. На галузь негативно вплинуло знищення або пошкодження виноробних підприємств, падіння попиту та реалізації виноробної продукції, стрімкий ріст імпорту виноробної продукції, подорожчання основних витратних матеріалів, порушення логістичних ланцюгів. Окрім цього, досі нерегульовані терміни розрахунку торгових мереж із постачальниками харчових продуктів та низка неефективних для розвитку галузі управлінських рішень. Через війну постраждали виноробні заводи Київщини та Херсонщини, Чернігівщини, Миколаївщини та Одещини. Знищено Гостомельський склозавод, який забезпечував потреби багатьох місцевих виробників вина у пляшках. Також постраждав склад імпортера та дистриб'ютора вина "Бюро Він", якому належить найбільший у Європі винний магазин GoodWine. Втрати постачальника становили близько 15 млн. євро. Також повністю знищено виробництво сидрів [13].

Обсяги виробництва винограду в Україні, тис. т

Джерело: за даними Держстат, оцінка Pro-Consulting

Рис. 2.1 Обсяги виробництва винограду в Україні, тис. т. [13]

Сьогоднішній стан ринку вина в Україні можна визначити як складний. Вплив політичної та економічної ситуації ставить під загрозу бізнес, який розвивався роками. На українському ринку виноробства виробництво скорочується катастрофічно швидко. До основних причин спаду виробництва та споживання вина в Україні можна віднести:

- зниження купівельної спроможності українського населення, особливо в низькому та середньому ціновому сегменті. На думку експертів, покупець, який купував вино три рази на місяць, тепер робить це один раз на 30 днів;
- військові дії на території України, через які деякі регіони виноробства, знаходяться під окупацією;
- заборона на споживання алкоголю та певні часові обмеження;
- розвинене домашнє виноробство, особливо на півдні України та на Закарпатті.

Виноробна галузь через повномасштабну війну зазнала значних втрат, хоча у 2022 р. нам вдалося експортувати українське вино до 49 країн світу. Вітчизняна продукція була представлена на низці міжнародних виставок, а на

найбільшому винному конкурсі у світі Decanter World Wine Competition-2023 країна здобула 37 нагород. Ми відновили членство в Міжнародній організації виноградарства і виноробства (International Organisation of Vine and Wine). Потенціал нашої галузі високо оцінено на міжнародній арені, але, безумовно, для подальшого економічного розвитку та налагодження торговельних відносин цей сектор потребує змін на законодавчому рівні та підтримки держави. Головними експортерами вин до України є Італія, Франція, Іспанія і Португалія. Продукція цих країн за ціною наближається до українських вин і визначається більш високою якістю, тому користується певним попитом серед вітчизняних споживачів [14].

На Півдні та на Закарпатті України вже достатньо відомі малі підприємства, які виготовляють авторські вина із сировини власного врожаю. Це сімейні виноробні родини Плачкових «Колоніст» (Одеська область) та родини Паларієвих (Фрумушика-Нова, Одеська область), виноробня Винхол Оксамитне (Одеська область), виноробня Бейкуш (Миколаївська область), виноробня Чизай (Закарпатська область) і т.ін.

Асортимент продукції крупних підприємств-виробників налічує кілька десятків найменувань продукції. Найчастіше назва вина відповідає сорту винограду, з якого вино вироблено. Вітчизняні вина можуть мати в назві такі ознаки. Білі вина: Аліготе, Піно-гри і Піно Блан, Шардоне. Червоні вина: Каберне Совіньон, Мерло, Піно-нуар. Саме такі сорти винограду представлені в регіонах їх вирощування. Уже зараз на півдні та заході країни є виноробні райони, так звані теруари, де століттями вирощують виноград. Мова йде про Миколаївську, Одеську, Херсонську, Закарпатську області та Крим. Виноробні почали з'являтися в нетипових для виноградарства регіонах. Площі Українських виноградників поки не можуть порівнятися з Італією, Іспанією чи США. Під виноградниками в Україні 40,7 тис. га, в Італії – 1,1 млн. га [15, с. 143]. Вітчизняному виноробству вже є чим пишатися. Українські фахівці галузі вирощують не лише загальновідомі у світі сорти винограду, а й унікальні місцеві: одеський чорний, сухолиманський, тельті курук. Виноробство в ЄС – переважно

сімейний бізнес. Україна повинна прийти до аналогічної моделі ринку. Зокрема, тенісист Сергій Стаховський та співак Олег Скрипка пішли у винороби. Для цього вони орендували виноградники на Закарпатті і вже мають власний бренд вина [16, с. 11].

Скорочення виробництва виноматеріалів спричинило зменшення обсягу виготовлення виноградного вина. За період 2018–2022 рр. виробництво вина ігристого зі свіжого винограду зменшилося на 41,5%, вина з концентрацією спирту не більше 15% – на 34,1%, а вина з концентрацією спирту більше 15% – на 44,2% (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Виробництво вина виноградного в Україні, тис. дал. [17]

	2018	2019	2020	2021	2022	Темп зростання 2018-2022,%
Вино ігристе зі свіжого винограду	3733,4	3399,1	2690,9	2266,2	2182,9	58,5
Вино та виноградне сусло, бродіння якого зупинене шляхом додавання спирту, з фактичною концентрацією спирту не більше 15%	7174,9	7262,9	7414,5	6255,8	4727,3	65,9
Вино з концентрацією спирту більше 15%	753,6	800,0	650,5	455,8	420,5	55,8

На даний час, діяльність у сфері виноградарства та виноробства регулюється законами України «Про виноград та виноградне вино», «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального», нормативно-правовими актами, національними стандартами та технологічними інструкціями, які не враховують норм Європейського Співробітництва щодо маркування і захисту географічних зазначень виноробної продукції та контролю у сфері виноградарства та виноробства [18].

На внутрішньому ринку споживання вина становить в середньому 4 л /ос. за рік, тоді як у Франції біля 40 л. До того ж, достатньо великі обсяги вина населення виготовляє в домашніх умовах, та і культура споживання вина в Україні ще невисока. За даними опитування, проведеного соціологічною групою «Рейтинг», 66% опитаних українців вживають алкогольні напої. 33% вживають його рідше, ніж раз на місяць, 26% – кілька разів на місяць, 7% – кілька разів на тиждень, 1% – кожного дня. Попри це, 32% опитаних взагалі не вживають алкогольних напоїв. Частіше алкоголь вживають чоловіки, молодь і люди середнього віку та більш забезпечені [19]. Вино більше споживають на заході і в центрі. Також у західному регіоні більш поширені домашні вина і настойки та самогон. На сході частіше обирають горілку. Молодь частіше споживає пиво і вино, люди старшого віку – горілку, коньяк, домашні вина і настоянки, а також самогон. Вино натомість користується популярністю в будь-якому віці. Жінки вдвічі частіше ніж чоловіки споживають вино. Також вони частіше п'ють домашні та ігристі вина. А серед чоловіків найпопулярнішим є пиво (40%), а також горілка (31%). Також чоловіки частіше споживають коньяк, віскі і самогон (рис. 2.3).

Варто зазначити, що конкуренція на ринку жорстка, оскільки вітчизняним виробникам доводиться боротися за лояльність споживача, пропонуючи не лише високу якість, але і доступну ціну. У цій ситуації конкурентною перевагою вітчизняних підприємств має стати помірна ціна та висока якість продукції.

Яка структура продажів алкоголю у 2021 році?

% млрд грн

Джерело: оцінка Pro-Consulting

Рис. 2.2 Структура продажів алкогольної продукції у 2021 р. [10, с. 15]

Слід відмітити, що вітчизняне споживання вина все ще відстає від західного, проте з'являються цікаві, перспективні проєкти, такі як «Дорога вина та смаку Української Бессарабії» та «Дороги вина та смаку Закарпаття», що створені у 2020 році. Вони дозволяють споживачеві ближче познайомитись із фермерами, виноробами та їхніми продуктами, а також зробити подорожі країною не лише пізнавальними, але й смачними. Зокрема, еногастротуристичний маршрут "Дорога вина та смаку Української Бессарабії" прокладений південно-західними районами Одеської області та дозволяє туристу ознайомитися з кулінарними особливостями Бессарабського регіону. Маршрут охоплює чотири дестинації: Одеса – Шабо – Білгород-Дністровський, Одеса – Фрумушикка-Нова – Лісне, Ізмаїл – Криничне – Болград,

Татарбунари – Струмок – Приморське – Вилкове. Центральною магістраллю є автодорога М-15 Одеса – Ізмаїл. Проте, нині Українська Бессарабія знаходиться під значними обстрілами, тому ця дестинація запрацює повноцінно після нашої Перемоги.

Рис. 2.3 Дороги вина та смаку Української Бессарабії [10, с. 16]

Подібні маршрути вже давно існують в Європі й користуються неабиякою популярністю у туристів. Існування такої дороги спрощує туристу відпочинок, адже в маршрутах враховано все: як доїхати, на чому дістатися, де оселитися, куди піти, де смачно поїсти і випити. Крім того, створення туристичної карти допоможе розвинути сільські території та стимулювати інтерес до інших локальних продуктів регіону.

Таблиця 2.2

Динаміка обсягів виробництва виноградного вина, шампанського та коньяку в Україні та в Одеській області []

Роки	Вино виноградне, млн. дал		Вино Шампанське, млн. дал.		Коньяк, млн. дал	
	Україна	Одеська обл.	Україна	Одеська обл.	Україна	Одеська обл.
2014	15,3	3,5	3,3	0,9	1,6	0,593
2015	15,4	3,9	4,0	1,1	2,0	0,601
2016	16,4	4,7	4,4	1,3	2,4	0,652
2017	17,1	4,7	4,5	1,3	2,8	0,732
2018	19,5	4,8	4,5	1,5	3,6	0,979
2019	21,0	6,0	4,0	1,4	3,9	1,062
2020	23,1	7,7	4,2	1,2	3,1	1,024
2021	29,1	12,9	4,3	1,3	3,4	1,421

Згідно з табл 2.2. можна зробити висновок, щодо щорічного зростання виробництва виноградних вин в Україні. У 2021 році було вироблено 29,1 млн дал. виноградного вина, що на 26% більше, ніж у 2020 році та на 90,2% більше, ніж у 2014 році. В Одеській області спостерігається подібна тенденція до збільшення виробництва виноградного вина. Виробництво коньяку в Україні також зросло в 2021 році, а шампанське залишилося на рівні 2020 року. При цьому виробництво шампанського в Одеській області зросло на 8,3%. Таким чином, галузь характеризується стабільною динамікою випуску винопродукції до зростання. Проте слід зазначити, що тенденція до збільшення обсягів виробництва виноробної продукції не свідчить про позитивний розвиток виноробства. Якщо провести порівняльний аналіз даних тренду валового збору винограду та виробництва готової продукції в галузі, можна констатувати, що з меншої кількості сировини виробляється більше готової продукції. Це можна пояснити значним зниженням якості виноробної продукції. Зростання виробництва виноградного вина відбувається не за рахунок використання якісної сировини, а за рахунок додавання води, спиртів, барвників, ароматизаторів тощо [12].

Підтримка локальних виробників вина – це підтримка місцевої економіки. Купуючи місцеве вино, ми сприяємо розвитку сільських територіальних громад,

збільшуємо кількість робочих місць та сприяємо сплаті податків, як результат розвитку місцевого господарства та громади. Місцеве вино відображає місцевий теруар, тобто унікальний характер ґрунту, клімату та природних умов в конкретному регіоні та традиційні методи виноробства [].

Зараз дуже важливо захистити внутрішній ринок вин від зовнішньої експансії та забезпечити споживачів якісними українськими продуктами виноробства. У результаті виграють всі: українські винороби стануть конкурентоспроможними і відновлять втрачені позиції на ринку. Виноградарі матимуть більший попит на їх сировину. Український споживач матиме якісний, а не фальсифікований, продукт. Географічне зазначення має величезне значення для локального виноробства та виноградарства, дозволяючи цим галузям розвиватися, захищати якість та виражати неповторний характер місцевості.

2.2. Характеристика та аналіз стану внутрішнього середовища ПрАТ «Одесавинпром»

Нинішнє підприємство «Одесавинпром» вважається найдавнішою виноробнею України, адже є прямим спадкоємцем господарського об'єднання, історія якого починається ще з 1857 року. Засновниками даного підприємства є два французьких підприємця Віктор Енно і Франсуа Нуво.

Довгий час належало родині Гулієвих (фактично у керівництві з 1965 року) та відоме своєю торгівельною маркою «Французький бульвар», яка до речі, стала власністю «PRESTIGE GROUP» ще 2019 році.

Компанія є винятковим для України агротехнічним, технологічним і інтелектуальним ресурсом, властивим підприємствам повного циклу виноробного виробництва. Весь технологічний процес від вирощування винограду до розливу готового вина здійснюється єдиною системою управління.

У 2021 році ПрАТ «Одесавинпром» приватизували. а умовами приватизації новий власник протягом трьох років повинен забезпечити збереження профільної діяльності – виробництва виноградних вин, протягом

цього часу він також повинен виконувати соціальні гарантії працівникам. Крім того, переможець аукціону (ТОВ «Каплор 7») бере на себе відповідальність укласти охоронний договір для збереження пам'ятки архітектури. Керівницею "Каплор 7", згідно YouControl, є Наталія Голуб. Товариство займається виробництвом виноградних вин і зареєстровано у 2017 році.

Компанія отримала у власність, зокрема, виробничі корпуси, складські приміщення виготовленої продукції, підвали для обробки та зберігання вина. Нерухомість підприємства загальною площею понад 22 тис. м² розташована в Одесі на вулицях Французький бульвар, Наливна та Отамана Головатого.

Підприємство "Одесавинпром" започатковане ще у 1857 році професором медицини Віктором Енно та французьким купцем Франсуа Нуво. Потужності "Одесавинпром" орендуються приватною компанією – ПАТ "Одесавинпром". На заводі виробляються, зокрема, ігристі вина "Французький бульвар".

У 2023 р. ПрАТ «Одесавинпром» стало частиною винного холдингу «PRESTIGE GROUP», який в свою чергу належить родині Братінових. Угода відбулась 12 квітня 2023 р. [9].

Дана виноробня мала дві локації своїх виробничих потужностей. Одна знаходилась на Французькому бульварі, 10, м. Одеса, де фактично підприємство орендувало приміщення у фонду Держмайна, та які були продані через аукціон на початку 2022 року. Друга – в селі Розівка Білгород-Дністровського району Одеської області, де саме і знаходяться основні потужності, які і стали частиною холдингу Братінових.

Таким чином, винний холдинг «PRESTIGE GROUP» став одним із лідерів виробництва вина національного рівня з повним циклом виробництва та відомими торгівельними марками [13].

Родина Братінових продовжує інвестувати у розвиток українського виноробства, не дивлячись на воєнний час та скрутні часи. Адже щиро вірить в перемогу України та в бренд «українське вино» [13].

На території ПрАТ «Одесавинпром» розташовані електростанція, котельня, бойлерна, трансформаторна, щитова, компресорна. Паро- і

теплопостачання забезпечується власною котельнею. На підприємстві є склад готової продукції, матеріальний склад, підвали, які складаються з 12 прольотів-камер, де розташовані бути і бочки у 3 яруси.

Виноматеріали, які надійшли на підприємство проходять строгий хімічний і органолептичний контроль. Технологічне оброблення виноматеріалів заснована на старовинних виноробних способах і безпечних допоміжних матеріалів, які не містять фарби та харчових добавок, і в водночас спеціалістами впроваджується нові технологічні прийоми.

Асортимент продукції, що випускається, налічує понад 45 видів і продовжує збільшуватися.

Основними видами продукції ПрАТ «Одесавинпром» є:

- шампанські та ігристі вина;
- тихі вина (столові, сортові, марочні, десертні, міцні);
- коньяки.

До класичної колекції відносяться: Шампанське брют, Шампанське сухе, Шампанське напівсухе, Шампанське напівсолодке, Ігристе напівсолодке червоне, Ігристе напівсолодке рожеве, Ігристе напівсолодке мускатне біле, Шампанське напівсолодке «Для закоханих» і т. ін. До колекції Special Edition відносяться: Шампанське брют, Ігристе брют червоне, Шампанське напівсухе. Нині випускається Одеса Prestige брют білий, Одеса Prestige екстра брют, Одеса Prestige брют рожевий.

ПрАТ «Одесавинпром» – є одним з лідерів українського виноробства. Підприємство має власні виноградні плантації. Тому для виготовлення вин використовує виключно натуральну сировину, що гарантує безперебійне виробництво і найвищу якість продукції.

Аналіз обсягу виробництва і реалізації продукції

Аналіз обсягу випуску продукції. Для аналізу обсягу виробництва продукції в натуральному та вартісному вимірі складемо аналітичну таблицю 2.3. Індекс цін виробників промислової продукції склав 118,7% , в наступному році – 114,2 %.

Таблиця 2.3

Виробництво продукції в натуральному та вартісному вираженні

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне, %
1. Обсяг виробленої промислової продукції (безПДВ й акцизного збору):				
у діючих оптових цінах тис.грн	527 446	666 542	139096	26,37
у порівняних цінах, тис.грн	527466	617977,78	90531,78	17,16
2. Фактично вироблено продукції, (тис.дал)	1340	1570	230	17,16

Обсяг виробництва зріс на 230 тис. дал або на 17,16 %. При цьому обсяг виробництва у діючих цінах збільшився на 26,37 %, це відбулося за рахунок як зростання обсягу виробництва, так і підвищення цін на продукцію.

Аналіз використання виробничої потужності підприємства

Для аналізу використання виробничої потужності складемо таблицю 2.4.

Таблиця 2.4

Використання виробничої потужності підприємства

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
Середньорічна виробнича потужність, (тис.дал)	1800,00	1800,00	0,00
Фактично вироблено продукції, (тис.дал.)	1340	1570	230
Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,74	0,87	0,13

Середньорічна потужність як за звітний, так і за попередній рік не змінилась і склала 1800 тис. дал. У зв'язку зі зростанням фактичного обсягу

виробленої продукції на 230 тис. дал., коефіцієнт використання виробничої потужності у звітному році порівняно з попереднім збільшився на 0,13 п.п., що свідчить про досить високий рівень використання потужності на підприємстві.

Аналіз динаміки, структури і ефективності використання основних засобів

Для того щоб оцінити стан основних засобів на ПрАТ «Одесавинпром» проведемо аналіз динаміки й ефективності їх використання.

Для аналізу динаміки основних фондів за даними форми 11-ОЗ «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію» складаємо таблицю 2.5

Таблиця 2.5

Зміна наявності основних засобів і їх динаміка, тис.грн

Основні засоби	Наявність на початок року	Надійшло у звітному році		Вибуло у звітному році		Наявність на кінець року	Відхилення	
		Усього	У т.ч. уведено в дію нових ОЗ	Усього	У т.ч. ліквідовано		Абсолютне	Відносне
Попередній рік								
Всього ОЗ, в т.ч.	285107	16 435,7	12 205,3	4642,7	65,2	296 900	11793	4,14
ОЗ основного виду діяльності	227951	7471,9	7471,9	1635,3	65,2	233787,6	5836,6	2,56
ОЗ інших	57156	8963,8	4733,4	3007,4	0	63 112,4	5956,4	10,42
Звітний рік								
Всього ОЗ, в т.ч.	296900	3782,4	3372,7	2378,4	0	298 304	1404	0,47
ОЗ основного виду діяльності	243655	2695,6	2375,9	1967,3	0	244383,3	728,3	0,3
ОЗ інших	53245	1086,8	996,8	411,1	0	53 920,7	675,7	1,27

У попередньому році вартість основних засобів на кінець року збільшилась на 11793 тис. грн або на 4,14%. У звітному році збільшення вартості основних засобів склало 1404 тис. грн або 0,47%. В структурі основних фондів підприємства як у попередньому, так і у звітному роках переважають основні засоби основного виду діяльності.

Значення коефіцієнтів динаміки основних фондів можна представити у вигляді таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Показники оновлення, введення й вибуття основних засобів

Коефіцієнт	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Оновлення ОЗ	0,058	0,013	-0,045
Продовження таблиці 2.2.2			
Оновлення ОЗ основного виду діяльності	0,033	0,011	-0,022
Введення ОЗ	0,043	0,011	-0,032
Введення ОЗ основного виду діяльності	0,033	0,010	-0,023
Вибуття ОЗ	0,016	0,008	-0,008
Вибуття ОЗ основного виду діяльності	0,007	0,008	0,001

У попередньому та звітному роках значення коефіцієнтів оновлення основних засобів більші ніж значення коефіцієнтів введення основних засобів, що вказує на неповне введення у дію нових основних засобів. На досить низькому рівні знаходиться коефіцієнт вибуття. Тобто оновлення основних засобів на підприємстві здійснюється при неповній заміні старих та зношених засобів та призводить до накопичення застарілого обладнання, що стримує зростання економічної ефективності використання основних засобів.

Значення показників технічного стану основних фондів наведені у таблиці 2.7

Таблиця 2.7

Зміна технічного стану основних засобів

Показники	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	Відхилення
1. Первісна вартість ОЗ, тис. грн	296 900	298 304	1404
2. Знос, тис. грн	253 234	259 572	6338
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	43 666	38 732	-4934
4. Коефіцієнт придатності	0,15	0,13	-0,02
5. Коефіцієнт зносу	0,85	0,87	0,02

В звітному році в порівнянні з попереднім первісна вартість основних засобів збільшилась до 298 304 тис. грн, на 1404 тис. грн. Коефіцієнт зносу у попередньому та звітному роках знаходиться на досить високому рівні – 0,85 та

0,87 відповідно. Відбувається старіння основних засобів, які підприємство майже не оновлює.

Ефективність використання основних засобів характеризується рівнем фондівіддачі та фондомісткості.

Таблиця 2.8

Показники ефективності використання основних засобів основного виду діяльності

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ й акцизного податку), тис. грн	527 446	617 977,78	90 531,78
2. Середньорічна вартість ОЗ основного виду діяльності, тис. грн	291 003,5	297 602	6598,5
3. Фондовіддача, грн/грн	1,81	2,08	0,27
4. Фондомісткість, грн/грн	0,55	0,48	-0,07

З таблиці 2.2.4 видно, що у звітному році в порівнянні з попереднім, ефективність використання основних засобів основного виду діяльності збільшилася на 0,27 грн. Фондомісткість основних засобів основного виду діяльності знизилася на 7 копійок у розрахунку на 1 гривню випуску продукції, що свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів основного виду діяльності. Отже, узагальнимо результати загального та тематичного аналізу у таблиці техніко-економічних показників діяльності підприємства у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Одесавинпром»

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тис.дал.	1800	1800	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис.дал.	1340	1570	230	17,16
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,74	0,87	0,13	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і АП):				
- в діючих оптових цінах, тис. грн	527 446	666 542	139 096	26,37
- в порівняних цінах, тис. грн	527 446	617 977,78	90 531,78	17,16
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ і АП), тис.грн	605 859	746 169	140 310	23,16
6. Середньорічна вартість ОЗ основного виду діяльності, тис.грн	291 003,5	297 602	6598,5	2,27
7. Фондовіддача, грн/грн	1,81	2,08	0,27	14,92
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	192 463	267 293	74 830	38,88
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, оберти	3,15	2,79	-0,36	-11,43
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	307	286	-21	-6,84
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	1718,07	2160,76	442,69	25,77
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	412 064	432 139	20 075	4,87
- матеріальні витрати	348 333	371 194	22 861	6,56
- витрати на оплату праці	16 100	19 999	3899	24,22
- відрахування на соціальні заходи	3467	4320	853	24,60
- амортизація	7091	7014	-77	-1,09
- інші операційні витрати	37 073	29 612	-7461	-20,13
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,78	0,65	-0,13	-16,67
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,66	0,56	-0,10	-15,15
15. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	499 389	657 526	158 137	31,67
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	35 236	21 987	-13 249	-37,60
17. Чистий прибуток, тис. грн	23 577	10 741	-12 836	-54,44
18. Рентабельність продажів, %	4,47	1,61	-2,86	x
19. Рентабельність продукції, %	7,06	3,34	-3,72	x

Підприємство володіє значною виробничою потужністю, яка за два роки не змінилась. У зв'язку зі зростанням фактичного обсягу виробленої продукції на 230 тис. дал., коефіцієнт використання виробничої потужності у звітному році порівняно з попереднім зріс на 17%, що свідчить про досить високий рівень використання потужності на підприємстві.

У звітному році порівняно з попереднім, зріс обсяг виробленої продукції у натуральному вираженні на 230 тис. дал. або орієнтовно на 17%. Це зростання вплинуло на збільшення обсягу виробленої продукції у діючих оптових цінах підприємства приблизно на 26%. Крім того, на збільшення обсягу виробництва у вартісному вираженні вплинули зміни структури виробленої продукції та зміни цін на продукцію. Зростання обсягу виробленої продукції являється позитивною характеристикою, проте підприємству дотримуватись стратегії щодо покращення свого як виробничого так і фінансового стану. У звітному році порівняно з попереднім, ефективність використання основних фондів збільшилася на 15%.

Середній залишок обігових активів у звітному році порівняно з попереднім зріс на 74830 тис. грн. Коефіцієнт оборотності у звітному році зменшився (з 3,15 до 2,79), а швидкість 1 обороту зросла, що свідчить про менш ефективне використання оборотних коштів у звітному році. Середньооблікова чисельність штатних працівників у звітному році в порівнянні з попереднім зменшилась на 21 чол., при цьому середньорічний виробіток зріс.

Зниження витрат у звітному році витрат на одну гривню виробленої продукції в цілому є позитивним явищем, проте це також може свідчити про використання більш дешевих низькоякісних виноматеріалів.

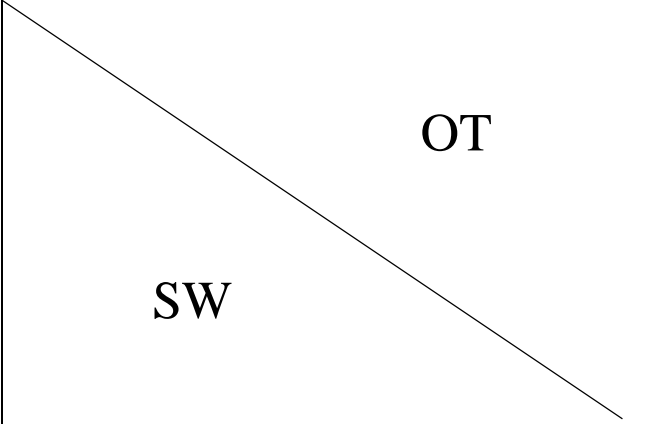
Чистий прибуток підприємства у звітному році зменшився на 12836 тис. грн. порівняно з попереднім. Це відбулося, перш за все, за рахунок збільшення собівартості продукції на 20075 тис. грн. або на 4,87% та зменшення інших доходів підприємства. Показники рентабельності продукції та продажів

показали досить низькі результати. Саме спад цих показників у динаміці являється негативною характеристикою.

Загалом варто відмітити, що підприємство працює досить ефективно, враховуючи те, що воно стабільно отримувало два роки прибуток. Але більшість показників у динаміці погіршилися. Підприємству слід звернути на це особливу увагу, і розробити шляхи усунення всіх недоліків у роботі задля покращення ситуації та нормального майбутнього функціонування.

Таблиця 2.10

SWOT-аналіз ПрАТ «Одесавинпром»

	О - можливості	Т - загрози
	<p>1. У 2023 р. ПрАТ «Одесавинпром» стало частиною винного холдингу «PRESTIGE GROUP». 2. Поява нових технологій; 3. Інвестиційна привабливість галузі. 4. Значне розширення ринків збуту виноробної продукції та ринків сировини. 5. Значна прибутковість експортних операцій на світовому ринку порівняно з операціями на внутрішньому ринку країни. 6. Наявність неосвоених ринків збуту (вітчизняних і зарубіжних). 7. Введення в дію нових законів щодо державної підтримки.</p>	<p>1. Скорочення загальних площ виноградників; 2. Коливання валютних курсів; 3. Вино не є продуктом першої необхідності; 4. Анексія Криму; 5. Наявність сильних конкурентів; 6. Військовий стан в Україні; 7. Підвищення акцизів на продукцію; 8. Конкуренція з іноземними підприємствами-виробниками аналогічної виноробної продукції; 9. Міждержавне регулювання ЗЕД у вигляді квотування поставок, митного та податкового законодавства різних країн.</p>
S - сильні сторони	S*O	S*T
<p>1. Відомість торгової марки; 2. Імідж, легендарна історія і вдале розташування заводу. 3. Ефективна збутова система. 4. Наявність вільних виробничих потужностей. 5. Висока якість продукції, система контролю яко-сті ISO 9001-2000. 6. Різноманітний асортимент продукції. 8. Ефективна маркетингова діяльність. 9. Оптимальна організаційна структура компанії. 10. Високий кадровий потенціал підприємства. 11. Власна сировина. 12. Наявність сучасної лабораторії.</p>	<p>1. Вихід на нові ринки збуту. 2. Підвищення якості продукції за рахунок освоєння нових технологій. 3. Збільшення обсягу виробництва і експорту продукції на вже існуючі іноземні ринки збуту. 5. Пошук партнерів за кордоном.</p>	<p>1. Реалізація сировини іншим підприємствам. 2. Комплексна переробка сировини з метою виробництва нових інноваційних продуктів (диверсифікація портфелю). 3. Залучення партнерів. 4. Можливе об'єднання з дрібнішими підприємствами чи закупівлю їх акцій, що дасть змогу контролювати їхню діяльність.</p>
W - слабкі сторони	W*O	W*T
<p>1. Невелика частка на ринку. 2. Рекламу не на достатньому рівні. 3. Високий ступінь зношення устаткування. 4. Велика кількість посередників у системі збуту. 7. Фінансово-економічний стан складний. 8. Існують проблемні непопулярні товари (коньяк). 9. Значна дебіторська заборгованість.</p>	<p>1. Розширення асортименту продукції за рахунок освоєння натуральних сортових вин. 2. Розробка нової лінійки продукції. 3. Налагодження системи збуту. 4. Відкриття нових фірмових магазинів в Україні. 5. Покращення дизайну продукту. 6. Налагодження реклами (просування реклами у соц. мережах, спонсорство, партнерство).</p>	<p>1. Факторинг дебіторської заборгованості. 2. Переглянути умови співпраці з дебіторами. 3. Залучення інвесторів; 4. Банківське кредитування. 5. Лізинг обладнання і транспортних засобів. 6. Просування товару засобами мерчандайзингу.</p>

2.3 Характеристика та аналіз стану внутрішнього середовища ПАТ «Коблево»

Винзавод «Коблево» був побудований у 1982 р. в Миколаївській області біля Тілігульського лиману на березі Чорного моря. У 1998 р. підприємство було перетворене у публічне акціонерне товариство ПАТ «Коблево». Сьогодні воно є одним з найбільш оснащених і потужних підприємств України первинного і вторинного виноробства [18]. Підприємство має власні виноградники площею 2550 га, на яких вирощуються високоякісні сорти винограду «Каберне-Совіньон», «Мерло», «Бастардо», «Шардоне», «Аліготе», «Ріслинг», «Мускат Оттонель» та інші. Завдяки компактному розміщенню виноградників і виробничих цехів на первинну переробку виноград поступає за 1-2 години, що ідеально відповідає технологічному циклу. Висока якість винограду є результатом плідного співробітництва спеціалістів заводу і вчених Інституту винограду і вина ім. Таїрова. Садженці найкращих сортів винограду підприємство закупляє в Італії, Франції, Німеччині, а перший врожай вони дають через п'ять років. Збір врожаю здійснюють за допомогою комбайнів французької компанії «Gregorie» вартістю біля 2 млн. грн. і продуктивністю 10 т/год. Але елітні сорти винограду збирають тільки вручну. Підприємство має власну лабораторію, яка визначає ступінь цукристості і кислотності винограду, щоб збирати врожай саме у найкращий період дозрівання. Всі технологічні інновації, які застосовують у Європі, вже впроваджені в ПАТ «Коблево». На підприємстві постійно вдосконалюють виробничий процес, щоб максимально зберегти та донести до споживача всю корисність натурального виноградного вина. Так, у 2012 році була встановлена лінія холодного стерильного розливу вина. Переваги цього технологічно складного методу очевидні – лише за впливу низьких температур та мікрофільтрації можливо зберегти природні якості вина та його біологічну цінність. Нині ПАТ "Коблево" входить до структури найбільшого алкогольного холдингу "Баядера Групп". На заводі було оновлено обладнання для всього технологічного циклу – від первинної переробки ягід до розливу вина в пляшки. ПАТ «Коблево» у 2022 році скоротило чистий прибуток на 27,5%

порівняно з 2021 роком – до 12,83 млн грн. Згідно з повідомленням підприємства у системі розкриття інформації Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, його активи за рік збільшилися на 25,9% – до 373,74 млн грн і практично повернулися до довоєнного рівня у 2021 році, коли вони становили 375,15 млн грн [19].

Серед інновацій – мембранні преси, які дозволяють максимально обережно і ніжно віджати виноградний сік і забезпечити непопадання в нього кісточок і шкірок. З Франції, Канади, Німеччини були завезені чисті культури дріжджів. На заводі використовують прогресивну технологію бродіння за низьких температур у ємностях з нержавіючої сталі «Fabrigi-Inox» (Франція) із спеціальним контролем температури бродіння і зберігання, адже температура бродіння є одним з головних показників якості вин у всьому світі. Тому, вина «Коблево» відрізняються свіжим і чистим сортовим ароматом, гармонійним і вишуканим смаком. Сховище для виноматеріалів на заводі «Коблево» є найбільшим в Україні – 15 млн. л. В ньому відбувається дозрівання і очищення виноматеріалу. Майбутнє вино кілька разів переливають і фільтрують. На завершення за європейськими стандартами виноматеріали обробляють холодом, щоб запобігти помутнінню готових напоїв і примусово осадити винний камінь. Розлив вина здійснюють у пляшки і закупорюють корковими пробками португальського виробництва. В цехах заводу виробляють не тільки вина, а й вермут «Marengo» за класичною рецептурою в італійсько-французьких традиціях. Вермут виготовляється виключно з сухого вина високої якості і настою з натуральних трав і прянощів. В основі рецепту – досвід італійських і французьких виноробів, які вважаються неперевершеними фахівцями з виготовлення вермутів. А ось пропорції використовуваних інгредієнтів – це вже ексклюзивна розробка технологів «Коблево», їх «ноу-хау». Необхідні компоненти – трави привозять з інших регіонів країни, а ароматний коріандр, мускатні горіхи доставляють з Індії і Мадагаскару.

Завод оснащений трьома лініями розливу італійської фірми «Bertolaso». За останні десять років завод наростив обсяги виробництва у 5 разів і на сьогодні

вони становлять до 20 млн. пляшок. Це обумовлено високим попитом на продукцію. Завод спеціалізується на випуску ординарних тихих вин, де біля 30 % – це сухі сортові вина, 17 % – напівсухі і напівсолодкі вина, більше 30 % – кріплені вина; 20 % – десертні вина. Нині, вино на ПАТ «Коблево» виготовляють як за прискореною технологією (методом Шарма), так і за класичною, намагаючись охопити максимально широкий діапазон як цінових категорій, так і смаків споживачів. Із зібраного винограду відтискається сік так, щоб жодна крапля дорогоцінної рідини не була втрачена. Тому, більшу частку винограду збирають вручну, в спеціальні невеликі ящики, що не м'яти ніжні грона. Компанія пропонує дуже багатий асортимент вин з трьох основних серій: Koblevo; Авторська колекція; Select. Асортимент включає біля 30 найменувань. Сухі білі вина: Аліготе, Шардоне, Ркацителі, Фетяска, Совиньон; сухі червоні вина: Мерло, Каберне, Сапераві, Каберне Мерло, Каберне Совиньон; напівсолодкі білі вина: Франческа, Арабеска, Мускат Коблево, Санта Лючія; напівсолодкі рожеві вина: Мускат Коблево (рожеве), Коблево; напівсолодкі червоні вина: Баядерка, Бастардо, Жозефіна; десертні вина: Мускат золотий, Кагор Кара-Баш, Мускат королівський, Ізабелла та інші Вина «Коблево» по достоїнству оцінені на багатьох міжнародних конкурсах вин. Вина заводу експортуються до Ізраїлю та країн Балтії і т. ін.

Нині ПАТ «Коблево» презентувало автентичну лінійку вин з символічними назвами «Стефанія», «Мрія», «Моя Червона Калина», «Вільна Пташка». Автентична лінійка вин відрізняється дизайном етикетки самчиківського розпису, який сягає глибини народної пам'яті. Такими малюнками розписували будинки та побутові речі. Підприємство хоче довести, що вина ПАТ «Коблево» – це також витвір мистецтва. Також компанія нещодавно презентувала ігристе вино шампанське України KOBLEVO Victory. Загалом, вина KOBLEVO експортують у понад 35 країн світу [20].

Аналіз випуску і реалізації продукції

Для аналізу обсягу випуску продукції складемо аналітичну табл. 2.11

Таблиця 2.11

Виробництво продукції у вартісному вимірі

Показники	Попер. рік	Звітн. рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ), тис. грн.				
у діючих цінах	446896	446532	-364	-0,08
у порівняних цінах	446896	388288,7	-58607,3	-13,11

У звітному році в порівнянні з базовим роком обсяг виробництва продукції у діючих оптових цінах підприємства знизився на 364 тис. грн., або на 0,08 %, а в порівняних цінах на 13,11 %. Це свідчить, що практично на минулорічному рівні обсяг випуску в діючих цінах був забезпечений за рахунок зростання цін на продукцію.

Для аналізу реалізації продукції складемо табл. 2.12

Таблиця 2.12

Обсяги виробленої і реалізованої продукції

Показники	Поперед. рік	Звітн. рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн.	446896	446532	-364	-0,08
2. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн.	447047	439388	-7659	-1,71
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. грн.	151	-7144	-7295	-48,3 р.

В базовому році відхилення обсягу реалізованої продукції від обсягу виробленої продукції становило 151 тис. грн., водночас, як в звітному році це відхилення склало (-7144) тис. грн., що свідчить про те, що у наступному році значно уповільнилася реалізація продукції, і залишки готової продукції на кінець року були вельми значними. Це негативно характеризує роботу відділу збуту.

Аналіз ефективності використання основних засобів

Таблиця 2.13

Показники ефективності використання основних засобів

Показник	Попередн. рік	Звітн. рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн.	446896	388288,7	-58607,3
2. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	188246,5	186690	-1556,5
3. Фондовіддача, грн/грн	2,37399	2,07986	-0,29413
4. Фондоємність, грн/грн.	0,42123	0,48080	0,05957

Слід відмітити, в наступному році середньорічна вартість основних засобів (ОЗ) знизилася. Це обумовлено недостатнім рівнем оновлення ОЗ, введення в експлуатацію нового обладнання, що призвело до погіршення використання ОЗ основного виду діяльності: на кожну гривню вартості ОЗ випуск продукції знизився на 29,41 коп. Фондоємність продукції зросла на 5,96 коп. в розрахунку на одну гривню вартості виробленої продукції, що також свідчить про зниження ефективності використання ОЗ підприємства.

Методом факторного аналізу розраховуємо вплив на зміну обсягу виробленої продукції в порівняних цінах зміни середньорічної вартості основних фондів основного виду діяльності та фондівіддачі, табл. 2.7.

Вплив зміни середньорічної вартості основних фондів основного виду діяльності на зміну обсягу виробленої продукції в порівняльних цінах складає:

$$\Delta \text{ВП (ОФ)} = (186690 - 188246,5) * 2,37399 = -3695,11 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни фондівіддачі на зміну обсягу виробленої продукції в порівняльних цінах складає:

$$\Delta \text{ВП (ФВ)} = (2,07986 - 2,37999) * 186690 = -54911,13 \text{ тис. грн.}$$

Загальний вплив чинників на зміну обсягу виробленої продукції в порівняльних цінах складає:

$$\Delta \text{ВП} = -3695,11 - 54911,13 = -58606,24 \text{ тис. грн.}$$

Вплив зміни фондівіддачі й вартості основних фондів на зміну обсягу виробництва продукції

Показники	Попер. рік	Звітн.рік	Відхилення		
			разом	У т.ч. за рахунок	
				ОФ	ФВ
1. Обсяг виробленої продукції в порівнянних цінах (без ПДВ), тис. грн.	446896	388288,7	-58607,3	-	-54911,13
2. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	188246,5	186690	-1556,5	-	
3. Фондовіддача, грн/грн	2,37399	2,07986	-0,29413		-54911,13

У звітному році в порівнянні з базовим роком середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності зменшилася на 1556,5 тис. грн., фондівіддача теж знизилася на 0,29413 грн./грн. Як видно з розрахунків, фактор вартості основних фондів (екстенсивний фактор) вплинув меншою мірою, а якісний чинник (фондовіддача) призвів до значного спаду обсягу виробленої продукції в порівнянних цінах на 54911,13 тис. грн. Таким чином, фактор фондівіддачі мав більший негативний вплив.

Аналіз рівня й динаміки фінансових результатів

Для аналізу рівня й динаміки фінансових результатів підприємства складемо табл. 2.15

Таблиця 2.15

Фінансові результати підприємства, тис. грн.

Найменування статей	Абсолютне значення		Відхилення	
	Попередн. рік	Звітний рік	абс	відн
Чистий дохід від реалізації продукції	447047	439388	-7659	-1,71
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-347244	-377880	-30664	8,82
Валовий прибуток (збиток)	99803	61508	-38295	-38,37
Інші операційні доходи	111354	77810	-33544	-30,12
Адміністративні витрати	- 9539	- 9934	-395	4,14
Витрати на збут	- 17054	-19223	-2169	12,72

Продовження табл. 2.13

Інші операційні витрати	-100912	- 76766	24146	-23,93
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	83652	33395	-50257	-60,08
Фінансові результати від операційної діяльності: збиток				
Інші фінансові доходи				
Інші доходи				
Фінансові витрати	-524	-1986	-1462	279,0
Інші витрати				
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	83130	31409	-51721	-62,22
Фінансовий результат до оподаткування: збиток				
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-15027	-5709	9318	-62,01
Чистий фінансовий результат: прибуток	68103	25700	-42403	-62,26
Чистий фінансовий результат: збиток				
Сукупний дохід	68103	25700	-42403	-62,26

Чистий прибуток підприємства у звітному році знизився на 42403 тис. грн. порівняно з базовим роком. Це відбулося, насамперед, внаслідок зменшення чистого доходу на 7659 тис. грн. і тому, що темпи витрат на реалізацію продукції росли швидше, ніж темпи росту чистого доходу. Результатом стало зниження валового прибутку на 38295 тис. грн., або на 38,37 %. Крім того, у звітному році зменшилися інші операційні доходи на 33544 тис. грн., зросли адміністративні витрати (на 4,14%), витрати на збут (на 12,72 %). І хоча зменшилися на 24146 тис. грн. інші операційні витрати, прибуток від операційної діяльності значно знизився – на 50257 тис. грн., або на 60,08 %. Зниження валового і чистого прибутку свідчить про зниження ефекти вності виробничої діяльності підприємства. Зростання витрат підприємства, що мало місце в звітному році в порівнянні з базовим роком, є негативним явищем і вимагає від керівництва підприємства якнайшвидших заходів по його подоланню.

Для аналізу основних техніко-економічних показників ПАТ «Коблево» за 2 роки складемо табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства ПАТ «Коблево» за два роки

Показник	Попер. рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	2050	2080	30	1,5
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	1642	1468	-174	-10,6
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,801	0,706	-0,095	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	485965,0	448565,0	-37400,0	-7,7
- у порівняних цінах, тис. грн	485965,0	434468,1	-51496,9	-10,6
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (без ПДВ і акцизного податку), тис. грн	498815,0	461667,0	-37148	-7,4
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	220172,0	228680,0	8508,0	3,9
7. Фондовіддача, грн/грн	2,21	1,90	-0,31	-13,9
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	337694,0	296416,0	-41278,0	-12,2
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	1,48	1,56	0,08	5,4
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	262	273	11	4,2
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	1854,8	1591,5	-263,4	-14,2
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	448045	395721	-52324	-11,7
- матеріальні витрати	347945	298403	-49542	-14,2
- витрати на оплату праці	37723	41958	4235	11,2
- відрахування на соціальні заходи	8242	9253	1011	12,3
- амортизація	15518	8609	-6909	-44,5
- інші операційні витрати	38617	37498	-1119	-2,9
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,922	0,882	-0,040	-4,3
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,716	0,665	-0,051	-7,1
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	430708	393347	-37361	-8,7
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	31734	37755	6021	19,0
17. Чистий прибуток, тис. грн	19943	24769	4826	24,2
18. Рентабельність продажів, %	4,63	6,3	1,67	x
19. Рентабельність продукції, %	4,45	6,26	1,81	x

Дані табл. 2.22 свідчать, що більшість показників діяльності підприємства у звітному році погіршилася: зокрема знизився коефіцієнт використання виробничої потужності, зменшився обсяг випуску і реалізації продукції; знизилися показники ефективності використання основних засобів (зокрема фондівіддача знизилася на 13,9 %), знизилась оборотність оборотних засобів та продуктивність праці, проте знизились матеріальні витрати, за рахунок використання більш дешевої сировини та матеріалів. За рахунок цього зросли показники рентабельності.

SWOT-аналіз діяльності підприємства

Результати досліджень стану і тенденцій розвитку галузі і компаній до- зволяють визначити потенціальні внутрішні сильні та слабкі сторони ПАТ «Коблево», оцінити потенціальні зовнішні можливості і загрози у вигляді SWOT- матриці по підприємству в цілому, табл. 2.17.

Таблиця 2.17

SWOT-аналіз ПАТ «Коблево»

<p style="font-size: 2em; margin: 0;">OT</p> <p style="font-size: 2em; margin: 0;">SW</p>	О можливості	Т - загрози
	<p>1. Лінійка продукції представлена усіма видами вин – сухими, напівсухими, напівсолодкими, десертними та міцними, шампанським та коньяком.. 2. Розроблені і впроваджені дегустаційні тури серед виноградників. 3. Інвестиційна привабливість галузі. 4. Значне розширення ринків збуту виноробної продукції та ринків сировини. 5. Значна прибутковість експортних операцій на світовому ринку порівняно з операціями на внутрішньому ринку країни. 6. Наявність неосвоєних ринків збуту (вітчизняних і зарубіжних). 7. Введення в дію нових законів щодо державної підтримки.</p>	<p>1. Зниження попиту через падіння доходів населення. 2. Коливання валютних курсів. 3. Зростання цін на сировину та готову продукцію. 4. Наявність сильних конкурентів; 5. Воєнний стан в Україні. 6. Підвищення акцизів на продукцію. 7. Конкуренція з іноземними виробниками. 8. Міждержавне регулювання ЗЕД у вигляді квотування поставок, митного та податкового законодавства різних країн.</p>
S - сильні сторони	S*O	S*T
<p>1. Високий рівень продажів; 2. Вдале природно-кліматичне розташування виноградників заводу. 3. Ефективна збутова система. 4. Доступна цінова категорія і широкий асортимент продукції. 5. Висока якість продукції. 6. Різноманітний асортимент продукції. 7. Популярність продукції на Півдні і Заході. 8. Ефективна маркетингова діяльність. 9. Оптимальна організаційна структура компанії. 10. Високий кадровий потенціал підприємства. 11. Завдяки вдалому розташуванню, сировина потрапляє на переробку дуже швидко. 12. Наявність сучасної лабораторії.</p>	<p>1. Вихід на нові ринки збуту. 2. Підвищення якості продукції за рахунок освоєння нових технологій. 3. Збільшення обсягу виробництва і експорту продукції на вже існуючі іноземні ринки збуту. 5. Використання елітних саджанців з провідних винних регіонів Франції, Італії та Німеччини.</p>	<p>1. Реалізація сировини іншим підприємствам. 2. Комплексна переробка сировини з метою виробництва нових інноваційних продуктів (диверсифікація виробництва). 3. Залучення партнерів і розвиток кластеризації. 4. Можливе об'єднання з дрібнішими підприємствами чи закупівля їх акцій, що дасть змогу контролювати їхню діяльність.</p>
W - слабкі сторони	W*O	W*T
<p>1. Невелика частка на ринку. 2. Недостатня реклама. 3. Високий ступінь зносу устаткування. 4. Велика кількість посередників у системі збуту. 5. Фінансово-економічний стан складний. 6. Існують проблемні непопулярні товари (коньяк). 7. Значна дебіторська заборгованість.</p>	<p>1. Розширення асортименту продукції за рахунок освоєння натуральних сортових вин. 2. Розробка нової лінійки продукції. 3. Налагодження системи збуту. 4. Відкриття нових фірмових магазинів в Україні. 5. Покращення дизайну продукту. 6. Можливість замовити продукцію онлайн та введення гнучкої системи знижок.</p>	<p>1. Факторинг дебіторської заборгованості. 2. Переглянути умови співпраці з дебіторами. 3. Залучення інвесторів; 4. Банківське кредитування. 5. Лізинг обладнання і транспортних засобів. 6. Просування товару засобами мерчандайзингу.</p>

За результатами проведеного SWOT- аналізу для ПАТ «Коблево» рекомендується:

- збільшувати обсяги випуску продукції;
- заключати ліцензійні договори з виноробнями з окупованих територій та розливати вина під їх торговими марками;
- посилити зовнішньоекономічну діяльність з метою підвищення експортних поставок, зокрема до країн ЄС і Азії;
- посилити роботу по зниженню витрат на виробництво і підвищувати прибутковість діяльності підприємства;
- переглянути ціни на продукцію з метою забезпечення більших темпів росту обсягів виробництва, ніж витрат;
- посилити роботу в напрямі оновлення обладнання, що може надати додаткові резерви з економії ресурсів, фонду робочого часу, зниження собівартості виробництва та підвищити рентабельність продукції;
- підвищити рівень контролю платіжної дисципліни та зменшити рівень дебіторської заборгованості;
- можливість замовлення винної продукції онлайн та доставка продукції;
- підвищити продуктивність праці робітників;
- знизити рівень інших витрат;
- випуск мистецького вина з репродукціями картин вітчизняних художників;
- посилити маркетингову роботу, зокрема за рахунок активізації рекламних заходів та розвитку винного туризму;
- провести роботи з комплексної переробки та утилізації відходів при виробництві вина.

Висновок до розділу 2

Проведений аналіз сучасного стану виноробної галузі харчової промисловості України дозволяє зробити висновок, що ринок продукції

виноробства характеризується значною нестабільністю і перманентними кризовими явищами. До основних причин спаду виробництва та споживання вина в Україні можна віднести: зниження купівельної спроможності українського населення, особливо в низькому та середньому ціновому сегменті; військові дії на території України, через які деякі регіони виноробства, знаходяться під окупацією; заборона на споживання алкоголю та певні часові обмеження, розвинене домашнє виноробство, особливо на півдні України та на Закарпатті і т. ін.

Відзначено, що характерною ознакою сучасного ринку є жорстка конкуренція не тільки з боку вітчизняних виробників, але й численних імпортерів, які, з огляду на структуру продажів продукції, поки що виграють цю боротьбу, головним чином, за рахунок іміджу імпоротної продукції як більш якісної.

Зроблено висновок про незадовільний стан оновлення основних засобів та низький рівень ефективності виробництва в галузі: значна питома вага виноградного суслу, тобто напівфабрикату з низьким рівнем доданої вартості та рентабельності, значно обмежує фінансові ресурси підприємств, необхідні для їх ефективного розвитку та відтворення сировинної бази.

Показано, що постійний контроль та аналіз забезпеченості основними засобами є необхідним та обґрунтованим, оскільки від володіння достовірною інформацією залежить об'єктивність управлінських рішень щодо зміцнення та оновлення матеріально-технічної бази підприємства, досягнення конкурентоздатності та поліпшення загального економічного стану підприємств та економіки країни в цілому.

Резюмуючи проведений аналіз зовнішнього середовища підприємства можна відзначити, що усі проблеми є взаємопов'язаними та вимагають пошуку комплексних рішень щодо їх розв'язання. Розвиток виноробної галузі має базуватися на ринковому попиті та інноваціях.

Ефективність діяльності та стан основних засобів виноробної галузі досліджувалася на матеріалах даних виробничо-господарської діяльності ПрАТ

«Одесавинпром» та ПАТ «Коблево», які сьогодні є одними із лідерів на ринку вина.

ПрАТ «Одесавинпром» вважається найдавнішою виноробнею України, проте у 2021 році ПрАТ «Одесавинпром» приватизовано. а умовами приватизації, що новий власник протягом трьох років повинен забезпечити збереження профільної діяльності – виробництва виноградних вин, протягом цього часу він також повинен виконувати соціальні гарантії працівникам. У 2023 р. ПрАТ «Одесавинпром» стало частиною винного холдингу «PRESTIGE GROUP», який в свою чергу належить родині Братінових. Загалом варто відмітити, що ПрАТ «Одесавинпром» працює досить ефективно, враховуючи те, що воно стабільно отримувало два роки прибуток. Але майже всі показники у динаміці погіршилися. Підприємству слід звернути на це особливу увагу, і розробити шляхи усунення всіх недоліків у роботі за для покращення ситуації та нормального майбутнього функціонування.

Винзавод ПАТ «Коблево» має досить непогане технічне оснащення та власні виноградники, що дозволяє виготовляти теруарне вино, проте протягом останнього року воєнного стану прибуток значно скоротився. Слід також відзначити, що продукція ПАТ «Коблево» займає лідируюче місце на ринку в низькому та середньому ціновому сегменті. У нашій Перемозі винороби ПАТ «Коблево» впевнені настільки, що вже сьогодні активно до неї готуються: закладають нові вина, виноградники, думають над дизайном етикетки. У кожного буде що представити в найочікуваніший день нашого життя. В ПАТ «Коблево», наприклад, вже почали привчати українців до смаку Перемоги та випустили автентичну лінійку, яка складається з чотирьох вин: «Моя Червона Калина», «Мрія», «Вільна Пташка» та «Стефанія». Також компанія нещодавно презентувала ігристе вино шампанське України KOBLEVO Victory.

Тому, незважаючи на наявність значних негативних впливів зовнішнього середовища для розвитку обох підприємств, вони мають вагомі перспективи щодо нарощування їх економічного потенціалу за рахунок модернізації обладнання, впровадження інноваційних технологій виробництва та розвитку

своїх винних брендів. Також можливо створити бізнес всередині бізнесу, зокрема виготовляти виноградну косметику або олію з виноградних кісточок.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ПРОЄКТУ ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ВИНОРОБНІЙ ГАЛУЗІ

3.1. Економічне обґрунтування проєкту підвищення ефективності використання основних засобів ПрАТ «Одесавинпром»

Для підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві ПрАТ «Одавинпром» пропонується в якості заходу заміна фізично застарілого устаткування на стадії фільтрації виноматеріалів перед розливом, а саме двохпластинчатих фільтрів на нове устаткування. В якості впровадженого устаткування передбачено використати мембранний фільтр Cross-flow з капілярними мембранами. Фільтрування здійснюється тангенціальним потоком через керамічні мембрани. Нова система дозволить фільтрувати рідину з великим змістом домішок одразу до стерильного рівня причому без застосування витратних фільтруючих матеріалів. В конструкції фільтра встановлено декілька корпусів з мембранами. Строк придатності таких мембран складає 7-8 років. Цей фільтр представляє собою повністю автоматичний пристрій, який керується мікропроцесором. Впровадження даного фільтра дозволить значно знизити витрати на стадії фільтрації вина перед розливом. До того ж така фільтрація є бережною і зберігає весь комплекс кислотності та танінності, характерних для червоних вин.

Фільтрована рідина з ємності за допомогою насоса подається в фільтр і з великою швидкістю рухається уздовж мембран. Частина рідини просочується крізь пори всередину мембрану. Чиста відфільтрована рідина збирається з усіх мембран і відкачується насосом. Внаслідок того, що немає великого перепаду тиску між зовнішньою і внутрішньою стороною мембран, не відбувається їх засмічення. Насос, відкачує відфільтровану рідину періодично перемикається на кілька секунд в реверсивний напрямок, створюючи гідроудар в мембрані. За рахунок цього тверді частинки, що осіли на поверхні мембрани, злітають з неї і

захоплюються потоком забрудненої рідини. Таким чином мембрани самоочищаються.

Переваги керамічних мембран:

- Швидкість фільтрації і термін експлуатації в 3 – 5 разів більший, ніж фільтри з пластиковими органічними мембранами;
- Велика продуктивність 50-80 л / м² / год;
- Висока механічна стійкість (можливість мийки гарячою водою і стерилізації паром);
- Стійкість до будь-яких хімічних миючих розчинів без ризику руйнування мембран.

Переваги крос-флоу фільтрації перед іншими видами полягає в одностадійній і безперервній фільтрації, (замість 3-4 фільтрацій), процес повністю автоматизований, мінімізовано кількість обслуговуючого персоналу (один оператор) та займана обладнанням площа, скорочується час фільтрації (за рахунок відсутності контрольної фільтрації).

Рис. 3.1 Установка Cross-flow виробництва Strassburger, Німеччина [29]

Розрахунок капітальних вкладень

До складу капітальних вкладень з устаткування (Укв) входять витрати на купівлю устаткування і його монтаж, транспортно-складські витрати, витрат на демонтаж старого устаткування. Значення необхідних капітальних вкладень

зменшується на суму доходів від здачі демонтованого устаткування на металобрухт або від його реалізації.

$$KB = Ц + М + Тр + Д + \text{Недоам.} - Л, \quad (3.1)$$

де Ц – ціна придбання нового устаткування;

М – вартість монтажних робіт (10% від вартості нового обладнання);

Д – витрати на демонтаж устаткування, що замінюється (50 % від вартості монтажу);

Тр – транспортно-складські витрати (8 % від вартості устаткування);

Недоам. – недоамортизована частина старого устаткування;

Л – дохід від продажу старого устаткування на металобрухт.

Таблиця 3.1

Техніко-економічна характеристика замінюваного та впроваджуваного обладнання

Показники	Позначення	Устаткування			
		яке замінюється		Всього по замінюваному	Всього по впроваджуваному
		<i>Фільтр пластинчатий 1</i>	<i>Фільтр пластинчатий 2</i>		
Технічна норма продуктивності, дал/ч	ТНп	250	250	250	400
Маса, кг	М	620	620	1240	950
Габаритні розміри, мм:					
- Довжина	До	2540	2540	5080	3100
- Ширина	Шо	1270	1270	2540	1650
Установлена потужність струмоприймачів, кВт	УПс	36	36	72	23
Чисельність обслуговуючого персоналу, чол.	ЧП				
у тому числі:					
4-го розряду				1	0
Ціна придбання устаткування, грн.	Цп	328000	328000	656000	525700

Таблиця 3.2

Нормативно-довідкова інформація, використана для виконання розрахунків

Показники	Позначення	Значення
Норматив відрахувань у соціальні фонди, % від основної та додаткової заробітних плат	ВСФ	22
Норматив вартості одного квадратного метру виробничої площі, грн.	ВМ	4200
Норма амортизації обладнання, %	НАО	20,0
Норма витрат на ремонтні роботи по обладнанню, %	НРО	5,4
Норма витрат на утримання та експлуатацію обладнання, %	НУЕ О	1,8
Річний фонд робочого часу, год.	ФР	1996
Собівартість 1 кВт*год. електроенергії, грн.	Се	3,79
Коефіцієнт використання інженерного ресурсу	КВР	0,8
Годинна тарифна ставка, грн. робітника 4-го розряду	ТСГ	47,74
Граничний строк окупності залучених капітальних вкладень, років	Т	4,0

Ціна придбання нового устаткування складається з вартості устаткування, монтажу та транспортно-складських витрат.

Розрахуємо капітальні вкладення щодо впровадження нового устаткування: $KB = 525\,700 + 525\,700 * 0,08 + 525\,700 * 0,05 + (656000 * 0,1) * 0,5 + 656000 * 0,1 - 620 * 5 * 2 = 688\,101$ грн.

Проектом не передбачено збільшення площі приміщень, проведення ремонтів та зростання обсягу оборотних коштів. Тому загальна величина необхідних інвестицій – 688,101 тис. грн.

Розрахунок поточних витрат по експлуатації устаткування

До числа поточних витрат по експлуатації устаткування відносять:

- амортизацію частини будівлі, яке займає устаткування (Аб);
- витрати на ремонтні роботи частини будівлі, яке займає устаткування (Рб);
- витрати на ремонтні роботи частини будівлі, яке займає устаткування;
- витрати з утримання та експлуатації частини виробничої будівлі,

яке займає устаткування (Веб);

- амортизацію устаткування (Ау);
- витрати на ремонтні роботи з устаткування (Ру);
- витрати по експлуатації устаткування (Веу);
- витрати пари, води, електроенергії, холоду, стисненого повітря, споживаних устаткуванням (Вр); основну і додаткову заробітну плату робітників, що обслуговують устаткування (Зод);
- відрахування у фонди соціального забезпечення (Всф).

Усі вищеперелічені статті витрат формують витрати по експлуатації устаткування (ЕВ):

$$\dots\dots EB = Ab + Pb + Veb + Au + Ru + Veu + Vr + Zod + Vsf \quad (3.2)$$

Амортизація частини будівлі, яке займає устаткування (Аб) витрати на ремонтні роботи частини будівлі, яке займає устаткування (Рб), і витрати з утримання та експлуатації частини будівлі, яке займає устаткування (Веб) не зміняться, оскільки проектом не передбачено проведення ремонтів чи будівництво.

Амортизація устаткування:

- замінюваного (із урахуванням зносу в 85 %) :

$$Au = 656000 * 0,15 * 0,20 = 19\ 680,00 \text{ грн.}$$

- впровадженого:

$$Au = (700 + 525\ 700 * 0,08 + 525\ 700 * 0,05) / 1,2 * 0,20 = 99\ 006,83 \text{ грн.}$$

Витрати на ремонтні роботи по устаткуванню визначають за формулою:

$$Ru = U_{kv} * N_{Ru}, \quad (3.3)$$

де N_{Ru} – норма витрат на ремонтні роботи по устаткуванню (5,4 %).

Витрати на ремонтні роботи обладнання:

- замінюваного: $Ru = 656000 * 0,054 = 35\ 424,00 \text{ грн.}$
- впровадженого : $Ru = 594041 * 0,054 = 28\ 387,80 \text{ грн.}$

Витрати на утримання і експлуатацію устаткування визначають за формулою:

$$V_{ue} = U_{kv} * N_{ue}, \quad (3.4)$$

де N_{ue} – норма витрат на утримання і експлуатацію обладнання (1,8%).

Витрати на утримання і експлуатацію обладнання:

- замінюваного: $V_{ue} = 656000 * 0,018 = 11\ 808,00$ грн.
- впровадженого: $V_{ue} = 594041 * 0,018 = 9\ 462,60$ грн.

Витрати на пару, воду, електроенергію, холод, стиснене повітря, які споживаються устаткуванням, розраховуємо по кожному ресурсу (парі, воді і т.ін.) окремо, а потім підсумовуємо. У загальному вигляді витрати по ресурсу розраховуємо за формулою:

$$V_p = N_c * C_p \quad (3.5)$$

де N_c – норма споживання ресурсу за рік. Це розрахункова величина. Її визначають за формулою:

$$N_c = C_g * \Phi_r * K_{вр}, \quad (3.6)$$

де C_g – годинне споживання ресурсу;

Φ_r – річний фонд робочого часу в годинах (3200 годин);

$K_{вр}$ – коефіцієнт використання ресурсу протягом року. У розрахунках економічної ефективності використання нової техніки, рекомендується приймати значення $K_{вр} = 0,6$.

C_p – собівартість одиниці ресурсу (собівартість 1 кВт·год електроенергії – C_E , 1 Гкал теплоенергії – C_T , 1 Гкал холоду – C_X , 1 куб.м води – C_B , 1 куб.м каналізованих промстоків – C_K і т.ін.).

Витрати по електроенергії, які споживається замінюваним та впровадженим устаткуванням розраховуються наступним чином:

- замінюваного: $V_p = 70 * 3200 * 0,6 * 1,96 = 263\ 424,00$ грн.
- впровадженого: $V_p = 23 * 3200 * 0,6 * 1,96 = 86\ 553,60$ грн.

Основну і додаткову заробітну плату робітників, що обслуговують обладнання, розраховуємо по кожному робітнику, за умови, що вони мають різну кваліфікацію, або по групі робітників, за умови, що їхня кваліфікація однакова.

У загальному вигляді, розрахунок виконуємо за формулою:

$$Z_{од} = T_{Cг} * (1 + K_{пд}) * \Phi_r * (1 + K_{д}), \quad (3.7)$$

де $T_{Cг}$ – годинна тарифна ставка, грн.;

$K_{ПД}$ – коефіцієнт для визначення розміру премій і доплат – 0,2;

$K_{Д}$ – коефіцієнт для визначення додаткової заробітної плати – 0,15.

Основна і додаткова заробітна плата робітників, що обслуговують обладнання:

- замінюване: $Z_{ОД} = (32,5 * (1 + 0,2) * 1996 * (1 + 0,15)) = 89\ 520,60$ грн.
- впроваджене: $Z_{ОД} = 0$ грн.

Відрахування у фонди соціального забезпечення ($V_{СФ}$) визначаємо у відсотках від основної і додаткової заробітних плат. Відповідно до чинного законодавства в галузях харчової промисловості в сумарному підсумку вони складають 37,18 %.

$$V_{СФ} = Z_{ОД} * 0,22 \quad (3.8)$$

Таким чином, відрахування у фонди соціального забезпечення від заробітної плати робітників, що обслуговують обладнання становлять:

- замінюване: $O_{СФ} = 89\ 520,60 * 0,22 = 19\ 694,53$ грн.
- впроваджене: $O_{СФ} = 0$ грн.

Таблиця 3.3

Зведення витрат за рік по замінюваному і впроваджуваному обладнанню

Найменування витрат	Обладнання		Відхилення
	замінюване	впроваджене	
1. Амортизація устаткування	19 680,00	99 006,83	79 326,83
2. Витрати на ремонтні роботи устаткування	35 424,00	28 387,80	-7 036,20
3. Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	11 808,00	9 462,60	-2 345,40
4. Витрати на пару, воду, електроенергію, холод, стиснене повітря, спожиті устаткуванням	263 424,00	86 553,60	-176 870,40
5. Основна і додаткова заробітна плата робітників, обслуговуючих устаткування	89 520,60	0,00	-89 520,60
6. Відрахування у соціальні фонди на основі заробітної плати робітників, обслуговуючих устаткування	19 694,53	0,00	-19 694,53
Всього, грн.	439 551,13	223 410,83	-216 140,30

Розрахунок економічного ефекту від використання нового чи модернізованого устаткування

У загальному вигляді річний економічний ефект від модернізації і розробки нового обладнання (П) може бути визначений за формулою:

$$\text{П} = \text{П}_1 + \text{П}_2 + \text{П}_3, \quad (3.9)$$

де П_1 – прибуток від зниження витрат виробництва продукції (собівартості продукції, експлуатаційних витрат);

П_2 – прибуток від збільшення обсягу виробництва продукції; П_3 – прибуток від поліпшення якості продукції.

В нашому випадку прибутків від збільшення обсягу виробництва та від поліпшення якості немає, тому визначимо тільки прибуток від зниження витрат виробництва продукції у вигляді експлуатаційних витрат.

Розрахунок цього виду прибутку (П_1) визначається як різниця експлуатаційних витрат:

$$\text{П}_1 = \text{ЕВ}_0 - \text{ЕВ}_1, \quad (3.10)$$

де ЕВ_0 і ЕВ_1 – експлуатаційні витрати по устаткуванню до і після його модернізації устаткування-аналога і проєктованого устаткування).

$$\text{П}_1 = 439\,551,13 - 223\,410,83 = 216\,140,30 \text{ тис. грн.}$$

Розрахуємо чистий прибуток:

$$\text{ЧП} = \text{П}_1 * 0,82 \quad (3.11)$$

$$\text{ЧП} = 216\,140,30 * 0,82 = 177\,235,04 \text{ грн.}$$

Визначимо строк окупності капітальних вкладень засобів за формулою:

$$\text{T} = \text{КВ} / \text{ЧП} \quad (3.12)$$

Строк окупності капітальних вкладень у розробку нового обладнання складе:

$$\text{T} = 688\,101 / 177\,235,04 = 3,9 \text{ року.}$$

Можна зробити висновок, що проєкт ефективний, так як він окуплюється за 3,9 року, а також приносить значний прибуток. Заміна двох пластинчатих

фільтрів на один мембранний тангенціальний фільтр Cross-flow з капілярними мембранами дозволить:

- зменшити річне споживання електроенергії;
- знизити сукупні експлуатаційні витрати за рік на 216 140,30 грн і отримати прибуток в такому ж розмірі;
- отримати додатковий чистий прибуток у розмірі 177 235,04 тис. грн;
- окупити капітальні вкладення в економічно ефективний строк – 3,9 років. Усе вищесказане свідчить про економічну ефективність і господарську доцільність заміни двох пластинчатих фільтрів на один мембранний тангенціальний фільтр.

Розрахунок грошового потоку та ефективності проекту

Таблиця 3.4

Формування грошового потоку від операційної діяльності при впровадженні заходу, тис. грн.

Склад грошового потоку	Період реалізації проекту					Разом
	1	2	3	4	5	
Зміна поточних витрат у т.ч.:						
+ зменшення витрат; "-" збільшення						
Матеріальні витрати всього	176,87	212,24	254,69	305,63	366,76	
у тому числі						
Зменшення витрат на енергоресурси (з урахуванням щорічного зростання вартості енергоресурсів на 20 %)	176,87	13,66	16,40	19,68	23,61	
Витрати на оплату праці (+ /-)	89,52	89,52	89,52	89,52	89,52	
Єдиний Соціальний Внесок (+ /-)	19,69	19,69	19,69	19,69	19,69	
Амортизація (+ /-)	-79,33	-79,33	-79,33	-79,33	-79,33	
Інші витрати всього (+ /-)	9,38	9,38	9,38	9,38	9,38	
у тому числі						
зміна (+ /-) витрат на ремонт устаткування	7,04	7,04	7,04	7,04	7,04	
зміна (+ /-) витрат на утримання і експлуатацію встаткування	2,35	2,35	2,35	2,35	2,35	
Разом Зменшення поточних витрат	216,14	251,51	293,96	344,90	406,03	
Приріст прибутку	216,14	251,51	293,96	344,90	406,03	
Зміна суми податку на прибуток	38,91	45,27	52,91	62,08	73,09	
Приріст ЧИСТОГО ПРИБУТКУ від проекту	177,24	206,24	241,05	282,82	332,94	
Амортизаційні відрахування від проекту	79,33	79,33	79,33	79,33	79,33	
Грошовий потік від проекту	256,56	285,57	320,38	362,15	412,27	1636,92

Проект фінансується за власні кошти. Ставка дисконту складає 28%.

Розрахуємо ефективність проекту. Для цього складемо таблицю 3.5

Таблиця 3.5

Розрахунок ефективності проекту по впровадженню мембранного фільтру

Показники	Період реалізації проекту							
	0	1	2	3	4	5	всього	
ІС, сума інвестованих в проект коштів, всього	688,101						32,16	
Ставка дисконту	1,000	0,781	0,610	0,477	0,373	0,291		
ЧІ, чистий (приведена) вартість інвестованих в проект коштів	688,101						32,16	
Грошовий потік від проекту		256,56	285,57	320,38	362,15	412,27	89,97	
Середньозважена вартість капіталу (ССК),%	30							
Дисконтний множник		0,781	0,610	0,477	0,373	0,291		
Дисконтований грошовий потік у році		200,44	174,30	152,77	134,91	119,99	782,40	
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком	- 688,101	-487,66	-313,36	-160,60	-25,69	94,30		
NPV, тис. грн.		782,40 – 688,101=						94,30
IRR,%		функція "Підбір параметра" з Excel						34%
Індекс дохідності (ІД);		782,40 / 688,101						1,14
Період окупності з урахуванням дисконтування (ПОдис.), років		4+ 25,69/119,99=						4,2

Реалізація даного проекту є доцільною. Захід дозволить зекономити на енергоресурсах та заробітній платі, підвищити амортизаційні відрахування та покращити фінансовий стан підприємства.

Капітальні вкладення складають 688,101 тис. грн. Чистий приведений дохід (NPV) складає 94,30 тис. грн. Період окупності по грошовому потоку з урахуванням дисконтування – 4,2 роки. Внутрішня норма доходності (IRR) складає 34 %. Показники свідчать про доцільність реалізації даного проекту.

Для розрахунку техніко-економічних показників складемо таблицю 3.6 та 3.7.

Таблиця 3.6

**Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності
ПрАТ «Одесавинпром»**

№ п/п	Найменування заходів	Інвестиції, тис. грн.			Собівартість, тис. грн.										Термін окупності, інвестицій років	
		Всього	у тому числі в		Реалізована продукція, тис. грн.	Вироблена продукція, тис. грн.	Всього	у тому числі:					Прибуток, тис. грн.	Чистий прибуток, тис. грн.		Чисельність зайнятих, люд.
			основні засоби	оборотні активи				Матеріальні витрати	Оплата праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизаційні відрахування та витрати на утримування ОЗ	Інші витрати				
1.	Впровадження мембранного фільтру Cross-flow	688,1	688,1	-	-	-	-216,1	-176,9	-89,5	-19,7	79,3	-9,4	216,1	177,2	-1	3,9

Таблиця 3.7

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності до та після впровадження проєкту на ПАТ «Одесавинпром»

Показник	Звітний рік	Проєкт. рік	Відхилення	
			Абсолютн е	Відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал.	1800	1800	0	0,0
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал.	1570	1570	0	0,0
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,87	0,87	0	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і АП):				
у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	666 542	666542	0	0,0
у порівнянних цінах, тис. грн.	617977,78	648876,7	30898,9	0,0
5. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і АП), тис. грн.	746169	746169	0	0,0
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн.	297 602	298290,1	688,1	0,23
7. Фондовіддача, грн./грн.	2,24	2,24	0	0,0
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	267 293	267293	0	0,0
9. Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оберти	2,79	2,93	0,14	0,05
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	286	385	-1	-0,3
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн./особу	2160,76	373,19	0,98	0,3
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн., у тому числі:	432139	431922,9	216,1	0,05
- матеріальні витрати	371194	371017,1	176,9	0,05
- витрати на оплату праці	19999	19909,5	89,5	0,45
- відрахування на соціальні заходи	4320	4300,3	19,7	0,45
- амортизація	7014	6934,7	79,3	1,13
- інші операційні витрати	29612	29602,6	9,4	0,03
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн./грн.	0,65	0,62	-0,03	-0,046
14. Матеріалоємність, грн./грн.	0,56	0,53	-0,03	0,053
15. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	657 526	657526	0	0,0
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	21 987	22097	109,935	0,05
17. Чистий прибуток, тис. грн	10741	10918,2	177,2	1,65
18. Рентабельність продажів, %	1,6	1,69	0,09	x
19. Рентабельність продукції, %	2,49	2,53	0,04	x

За результатами даного проєкту обсяг виробництва залишається незмінним. Проте, за рахунок зростання якості продукції в результаті покращення процесу фільтрації, ми можемо збільшити обсяг реалізації продукції в майбутньому, це позитивно вплине на розвиток бренду та принесе додаткові прибутки. Водночас, за рахунок запропонованого заходу знижуються витрати на оплату праці та електроенергію, що дозволить знизити собівартість продукції на 216,1 тис. грн. на рік. Фондовіддача, враховуючи масштаби виробництва, майже не зміниться, проте зросте фондорентабельність. Чистий прибуток підприємства зросте на 1,65%, рентабельність продукції – на 0,04 п.п., а рентабельність продажів – на 0,09 п.п.

3.2. Обґрунтування і сутність запровадження проєкту підвищення ефективності використання основних засобів ПАТ «Коблево»

Важливим напрямом підвищення ефективності використання основних засобів підприємств виноробства є модернізація та комплексна автоматизація виробництва. В якості заходу, спрямованого на підвищення ефективності використання ОЗ підприємства за рахунок оптимізації виробничого процесу завдяки економії енергетичних та трудових ресурсів, а також підвищення якості продукції, і на цій основі на збільшення обсягів її виробництва та реалізації, нами запропоновано удосконалення лінії розливу столових вин у скляні пляшки, що поєднує в собі можливість економії коштів за рахунок більшої автоматизації виробництва та використання менш енерговитратної техніки. Особливістю запропонованої модернізації є автоматизація процесу бракеражу продукції (виявлення продукції з помутніннями та осадом) за допомогою інспекційної установки ротаційного напівавтоматичного бракеражного автомата Visorline FM 97 20P продуктивністю 5000 пляшок на годину італійського виробництва. Бракеражний автомат призначений для інспектування та перевертання пляшок з просвічуванням для візуального бракеражу пляшок.

Рис. 3.2 Бракеражний автомат Visorline FM 97 20P (Італія)

Виключна значущість даної операції пояснюється тим, що вона є останньою в технологічному процесі безпосереднього виробництва, а тому саме тут створюються умови для недопущення реалізації іміджевих ризиків для підприємства та можливих рекламцій. Отже, неприпустимо щоб в продукті (пляшці вина) були шматочки пробки, скла, інших сторонніх предметів. Неприпустимим також є наявність осаду.

З господарської точки зору використання інспекційної установки дозволить механізувати трудовий процес на операції інспекції та знизити ймовірність випадків браку. З економічної точки зору, реалізація проекту дозволить зменшити поточні витрати (собівартість продукції) за рахунок економії на оплаті праці та відповідному єдиному соціальному внеску.

Зниження випуску неякісної продукції (насамперед, за рахунок покращення бракеражу продукції) також є безумовним чинником зростання попиту на продукцію, що має бути враховано при оцінці ефективності впровадження заходу.

Технологія виробництва та розливу вин – це складний багатокомпонентний та енерговитратний процес, який включає в себе велику кількість виробничого і обладнання. Повний цикл процесів лінії розливу включає в себе ополіскування тари, безпосередньо розлив вина, закупорювання, бракераж, етикетування та групове упакування, таблиця 3.8.

Таблиця 3.8

**Техніко-економічні характеристики замінюваного й
впроваджуваного устаткування**

Показник	Позначення	Устаткування	
		Замінюване	Впроваджуване
1. Технічна норма продуктивності, кг/год	Нп	700	700
2. Маса, кг.	Му	1600	1580
3. Площа, яку займає устаткування, м. кв.	Пл	56	62
4. Споживання електроенергії, кВт/год	Пе	58	44
5. Споживання води, м. куб.	Пв	1,4	0,8
6. Каналізування промислових стоків (водовідведення), м.куб.	Пк	1,4	0,8
7. Чисельність персоналу, що обслуговує лінію (4-го розряду), чол.	Чп	4	2
8. Ціна придбання устаткування, грн.	Ц	-	580000
9. Первісна вартість обладнання, грн	Офп	180000	-
10. Ступінь зносу обладнання, %	Зн	100	0

Розрахунок економічної ефективності впровадження проекту

Оцінимо економічну ефективність заходу. Нормативно-довідкова інформація, використовувана при розрахунках, представлена в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Нормативно-довідкова інформація, використовувана для розрахунків

Показник	Позначення	Значення
Норматив відрахувань у соціальні фонди (єдиний соціальний внесок), % від заробітної плати	Всф	22
Норма амортизації устаткування, %	Нау	20
Норма витрат на ремонтні роботи по устаткуванню, %	НРу	3,3
Норма витрат на утримання і експлуатацію обладнання, %	НУу	1,1
Річний фонд робочого часу, %	Фр	2000
Собівартість 1 кВт/год електроенергії, грн.	Се	3,79
Собівартість 1 м куб води (споживання), грн.	Свс	11,82
Собівартість 1 м куб води (водовідведення), грн.	Свв	10,13
Коефіцієнт використання інженерного ресурсу	Кір	0,8
Годинна тарифна ставка робітника 4 розряду, грн.	ТСг	47,74

На першому етапі оцінки ефективності впровадження заходу визначимо необхідні інвестиційні витрати (капітальні вкладення).

Капіталовкладення з установки нового обладнання включають наступні види витрат:

- вартість впроваджуваного устаткування (Ц);
- транспортні витрати (Тр)– 5% від вартості впроваджуваного устаткування;
- монтажні роботи (Мн) –10% від вартості впроваджуваного устаткування;
- інші витрати (Ін) – 2% від вартості впроваджуваного устаткування;
- витрати на демонтаж замінюваного устаткування (Д) – 2% від первісної вартості устаткування;

$КВ_{обл} = 580000 + 580000 * 0,05 + 580000 * 0,10 + 580000 * 0,02 + 180000 * 0,02 - 0 = 682200$ грн.

Первісна вартість впроваджуваного устаткування:

$ОЗ_{перв} = Ц + Тр + Мн + Ін = 580000 + 580000 * 0,05 + 580000 * 0,10 + 580000 * 0,02 = 678600$ грн;

Вартість впроваджуваного устаткування, що амортизується $ОЗ_a = ОЗ_{перв} - Л = 678600 - 0 = 678600$ грн.

Амортизація устаткування (Ау) – замінюваного

$Ау_z = 0$ грн.

– впроваджуваного

$Ау_v = 678600 * 0,20 = 135720,0$ грн.

Витрати на ремонтні роботи по устаткуванню (Ру) – замінюваного

$Ру_z = 180000 * 0,033 = 5940,0$ грн.

– впроваджуваного

$Ру_v = 678600 * 0,033 = 22393,8$ грн.

Витрати на утримання і експлуатацію устаткування (Ву)

– замінюваного

$Ву_z = 180000 * 0,011 = 1980,0$ грн.

– Впроваджуваного $Ву_v = 678600 * 0,011 = 7464,6$ грн.

Витрати по енергоресурсам, що споживаються устаткуванням, представимо в таблицях 3.10 та 3.11.

Таблиця 3.10

**Витрати по енергоресурсам, які споживаються замінюваним
устаткуванням**

Назва ресурсу	Од. вим.	річне споживання	вартість одиниці	річні витрати
електроенергія	кВт/год	$(2000*58*0,8) = 92800$	2,78	171680
вода (споживання)	м. куб.	$(2000*1,4*0,8) = 2240$	11,82	26476,8
вода (водовідведення)	м. куб.	$(2000*1,4*0,8) = 2240$	10,13	22691,2
разом				220848

Таблиця 3.11

**Витрати по енергоресурсам, які споживаються впроваджуваним
устаткуванням**

Назва ресурсу	Од. вим.	річне споживання	вартість одиниці	річні витрати
Електроенергія	кВт/год	$(2000*44*0,8) = 70400$	2,78	130240,0
Вода (споживання)	м. куб.	$(2000*0,8*0,8) = 1280$	11,82	15129,6
Вода (водовідведення)	м. куб.	$(2000*0,8*0,8) = 1280$	10,13	12966,4
Разом				158336,0

Основна і додаткова заробітна плата робітників, що обслуговують устаткування (Зод):

$$\text{Зод} = \text{Тсгод} * (1 + \text{Кпд}) * \text{Фр} * (1 + \text{Кд}),$$

де Тсгод – годинна тарифна ставка, грн

Фр – річний фонд робочого часу підприємства, годин Кпд – коефіцієнт для визначення премій і доплат, 0,2

Кд – коефіцієнт для визначення додаткової заробітної плати, 0,15. – замінюване

$$\text{Зод з} = 4 * 32 * (1 + 0,2) * (1 + 0,15) * 2000 = 353280,0 \text{ грн.}$$

– впроваджуване

$$\text{Зод в} = 2 * 32 * (1 + 0,2) * (1 + 0,15) * 2000 = 176640,0 \text{ грн.}$$

Відрахування до соціальних фондів на основі заробітної платні робітників, що обслуговують устаткування (єдиний соціальний внесок)

$$\text{замінюване: } 353280,0 * 0,22 = 77721,6 \text{ грн.}$$

впроваджуване: $176640,0 * 0,22 = 38860,8$ грн.

Таблиця 3.12

**Сумарні витрати за рік по замінюваному і впроваджуваному
устаткуванню**

Найменування витрат	Замінюване устаткування	Впроваджуване устаткування
Амортизація устаткування	-	135720,0
Витрати на ремонтні роботи по устаткуванню	5940,0	22393,8
Витрати на утримання і експлуатацію устаткування	1980,0	7464,6
Витрати по електроенергії, що споживає устаткування	220848,0	158336,0
Основна і додаткова заробітна плата робітників, що обслуговують устаткування	353280,0	176640,0
Відрахування до соціальних фондів на основі заробітної платні робітників, що обслуговують устаткування (єдиний соціальний внесок)	77721,6	38860,8
РАЗОМ:	659769,6	539415,2

Таким чином, реалізація даного заходу призведе до зменшення поточних витрат (собівартості продукції) на 120354,4 грн ($539415,2 - 659769,6$).

Як зазначалося, при обґрунтуванні необхідності впровадження заходу, заміна технологічного устаткування дозволить підвищити якість готової продукції. Це, в свою чергу, дає підстави прогнозувати зростання попиту на продукцію підприємства, що в умовах наявності значного резерву використання виробничої потужності, дозволяє запланувати збільшення обсягу виробленої продукції.

З огляду на те, що впровадження заходу призведе до підвищення якості вин, заплануємо зростання виробництва та реалізації вин сухих та напівсухих (обсяг виробництва у базовому році 1144 тис. дал. при ціні 289 грн. за 1 дал) на 5%, тобто на $1144 * 0,05 = 57,2$ тис. дал у натуральному виразі та 16529,6 тис. грн. ($57,2 * 289$) у вартісному.

В результаті зростання обсягу виробленої та реалізованої продукції зростуть поточні витрати підприємства (собівартість продукції).

Визначимо зростання собівартості продукції за економічними елементами (елементам витрат), тобто в розрізі таких витрат, як матеріальні витрати,

витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші витрати. Матеріальні витрати за своїм економічним змістом є змінними (прямо пропорційно залежать від зміни обсягу виробництва), тому для їх зміни скористаймося показником матеріалоемності продукції у базовому році (0,665 грн/грн).

$$\Delta MЗ = MЄ * \Delta ОПварт,$$

$$\text{тобто } \Delta MЗ = 0,665 * 16529,6 = 10992,2 \text{ тис. грн.}$$

Витрати на оплату праці визначимо виходячи з необхідності залучення додаткових працівників, що в свою чергу є наслідком зростання трудомісткості виробничої програми підприємства. Таким чином, визначимо спочатку зростання чисельності персоналу, викликану зростанням обсягу виробленої та реалізованої продукції. Трудомісткість виробництва одиниці продукції за даними попереднього періоду складе $273/1468 = 0,18$ люд/дал (273 чол – чисельність персоналу у попередньому році, 1468 тис. дал. – обсяг виробленої продукції у попередньому році). Таким чином, розрахункова додаткова чисельність персоналу складе $0,18 * 57,2 = 10$ осіб. З урахуванням наявності в структурі персоналу значної частки умовно-постійних працівників (керівники, спеціалісти, службовці, більша частина допоміжних робітників), достатнім, на нашу думку, буде залучення додаткової робочої сили в кількості 7 осіб.

Зростання витрат на оплату праці складе:

$$\Delta \text{ФОП} = 7 * 1,2 * 2000 * 1,15 * 32 / 1000 = 618,2 \text{ тис. грн.}$$

Зростання відрахувань на соціальні заходи, які пов'язані із зростанням витрат підприємства на оплату праці, складе:

$$\Delta \text{Відр} = 618,2 * 0,22 = 136,0 \text{ тис. грн.}$$

Амортизація є за своїм економічним змістом постійним елементом витрат. Таким чином, зростання обсягу виробленої продукції не вплине на зміну амортизації (окрім частини, викликаного заміною устаткування (табл. 3.5). Зміну інших витрат підприємства визначимо виходячи із структури даного елемента витрат (розподілу на постійні та змінні).

Питомі змінні витрати (змінні витрати на 1000 грн виробленої продукції), які входять до складу інших витрат, визначимо за формулою:

$$\text{Взм}_{1000} = \frac{\Delta \text{Вінші}}{\Delta \text{Опварт}},$$

$$\text{Взм}_{1000} = \frac{34498 - 38617}{448565 - 485965} = 0,3763.$$

Таким чином, на кожен 1% зростання обсягу виробленої продукції, інші витрати зростають на 0,3763%. Отже, при зростанні обсягу виробленої продукції на 16529,6 тис. грн (або 5%), зростання інших витрат підприємства складе $37498 * 0,05 * 0,3763 = 705,6$ тис. грн, де 37498 – розмір «інших витрат» підприємства у базовому році. Інші елементи поточних витрат підприємства, які зміняться в результаті впровадження заходу, наведені в таблиці 3.5.

Для визначення джерел реалізації запропонованого заходу визначимо спочатку загальні капітальні вкладення за проектом. Капітальні вкладення в проект представляють собою суму інвестицій в основні засоби (682,2 тис. грн) та оборотні кошти (матеріальні елементи).

Розмір інвестиційних витрат (капітальних вкладень) в матеріальні елементи оборотних коштів визначимо виходячи із планової величини матеріальних витрат по проекту (10929,7 тис. грн (зростання матеріальних витрат в результаті зростання обсягу виробленої продукції (10992,2 тис. грн) та зміни споживання енергоресурсів в результаті заміни устаткування (табл. 3.10)) та коефіцієнта оборотності оборотних коштів у базовому році (1,56):

$$\text{КВобк} = 10929,7 / 1,56 = 7006,2 \text{ тис. грн.}$$

Загальна сума капітальних вкладень в проект складе: $\text{КВзаг} = 682,2 + 7006,2 = 7688,4$ тис. грн. Підприємство в базовому році отримало чистий прибуток в розмірі 24769 тис. грн, тому джерелом коштів для реалізації заходу будуть власні, тобто чистий прибуток.

Таким чином, загальне зростання витрат підприємства в результаті впровадження заходу складе $10992,2 + 618,2 + 136,0 + 705,6 - 120354,4 / 1000 = 12331,7$ тис. грн. Зростання прибутку підприємства складе $16529,6 - 12331,7 =$

4197,9 тис. грн. Зростання чистого прибутку при 18% ставці податку на прибуток складе $4197,9 - 4197,9 * 0,18 = 3442,3$ тис. грн.

Для оцінки економічної ефективності проекту розрахуємо та дамо оцінку таким показникам, як чистий приведений дохід (NPV), внутрішня норма доходності (IRR), індекс доходності, рентабельність інвестицій та строк окупності капітальних вкладень з використанням процедури дисконтування.

Строк окупності капітальних вкладень без урахування фактора часу (без дисконтування) становить:

$$T = \text{KBзаг} / \text{ЧП}, \quad (3.1)$$

$$T = 7688,4 / 3442,3 = 2,23 \text{ року.}$$

Оцінимо нижче інвестиційну привабливість проекту, для чого використаємо такі показники, як чистий дохід (ЧД), чистий приведений дохід (NPV), внутрішня норма прибутковості (IRR), індекс доходності (ІД), період окупності (ПО), рентабельність інвестицій (Ri). ЧД і NPV характеризують перевищення сумарних грошових надходжень над загальними витратами для даного проекту, відповідно без урахування і з урахуванням нерівноцінності ефектів, що відносяться до різних моментів часу.

$$\text{ЧД} = \text{ГП} - \text{KB}, \quad (3.2)$$

де ГП – сальдо операційного грошового потоку від проекту; KBзаг – сума інвестованих у проект коштів.

NPV – це різниця між сумою грошового потоку, приведеного до теперішньої вартості (шляхом дисконтування – ЧДП), і сумою інвестованих у проект коштів, також приведених до теперішньої вартості.

$$\text{NPV} = \sum \text{ЧГП} - \sum \text{ЧІ}, \quad (3.3)$$

де $\sum \text{ЧГП}$ – сума чистого грошового потоку від проекту у теперішній вартості;

$\sum \text{ЧІ}$ – сума чистої (приведеної) вартості інвестованих у проект коштів.

Чисті інвестиції (ЧІ) – це сума інвестованих у проект коштів (KBзаг), які приведено до теперішньої вартості (шляхом дисконтування). Таким чином, усі грошові потоки від інвестування та інвестиції приводяться до року початку

вкладення коштів. У разі, якщо процес інвестування здійснюється протягом одного року, то $KB_{заг} = ЧІ$.

Для визнання проекту ефективним з точки зору інвестора, необхідно, щоб NPV проекту був позитивним. Внутрішня норма прибутковості (IRR) – характеризує ту вартість інвестованого капіталу (ставку дисконту), при якій чистий приведений дохід дорівнює нулю ($NPV = 0$), тобто це максимальна вартість грошей, які може залучити інвестор для фінансування інвестиційного проекту.

Для оцінки ефективності проекту значення IRR необхідно зіставити зі ставкою дисконту. Якщо значення IRR перевищує ставку дисконту, то проект має позитивне значення NPV і рекомендується до реалізації. Для визначення IRR на практиці обирають дві ставки дисконтування $d_1 < d_2$ таким чином, щоб в інтервалі (d_1, d_2) функція $NPV = f(d)$ змінювала своє значення з «+» на «-» чи з «-» на «+».

Індекс доходності (ІД) показує, яку суму приросту приведенного чистого грошового потоку від проекту дає 1 од. коштів, які вкладено у вигляді інвестицій.

$$ІД = ЧГП / ЧІ \quad (3.5)$$

Цей показник може бути використаний в якості критерію при оцінці кількох інвестиційних проектів, так як чим більше значення ІД, тим вище віддача кожної грошової одиниці, вкладеної в проект.

Якщо значення ІД менше 1 – то проект повинний бути відкинутий, так як він не приносить запланованого доходу інвестору.

Період окупності з урахуванням дисконтування (Под) називається тривалість періоду від вкладення інвестицій до моменту окупності з урахуванням дисконтування:

$$Под = ІС / ЧГП(1пер), \quad (3.6)$$

де $ЧГП(1пер)$ – середня сума приведенного чистого грошового потоку за 1 період – визначається як середньоарифметична величина (при короткострокових вкладення – за 1 місяць, при довгострокових – за один рік).

Необхідно відзначити, що термін окупності також характеризує рівень інвестиційних ризиків, які пов'язані з ліквідністю: чим більше період окупності інвестицій, тим більше рівень інвестиційних ризиків. Рентабельність інвестицій (P_i) – визначається як відношення чистого приведеного прибутку від проекту до приведеної суми інвестиційних коштів, яке виражено у відсотках:

$$P_i = \text{ЧПП} / \text{ЧІ} * 100 (\%), \quad (3.7)$$

де ЧПП – чистий приведений прибуток від проекту.

Таблиця 3.12

Оцінка інвестиційної привабливості проекту

Показник	Роки					Разом
	0	1	2	3	4	
КВзаг, сума інвестованих у проект коштів, усього, тис. грн	7688,4					7688,4
Середньозважена вартість капіталу (ставка дисконтування),%	18					
Дисконтний множник	1	0,847	0,718	0,609	0,516	
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проект коштів, тис. грн	7688,4					7688,4
Приріст чистого прибутку від проекту, тис. грн		3442,3	3442,3	3442,3	3442,3	
Приріст амортизації в результаті реалізації проекту, тис. грн		157,7	157,7	157,7	157,7	
Грошовий потік від проекту, тис.грн		3600,0	3600,0	3600,0	3600,0	14399,9
Дисконтований грошовий потік у році		3050,8	2585,4	2191,1	1856,8	9684,2
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком, тис.грн		3050,8	5636,3	7827,3	9684,2	
Приріст дисконтованого чистого прибутку від проекту, тис.грн		2917,2	2472,2	2095,1	1775,5	9260,0
Чд – Чистий дохід, тис. грн		ЧД = 14399,9 – 7688,4				6711,5
NPV, тис. грн		NPV = 9684,2 – 7688,4				1995,8
IRR,%		Вбудована в Excel функція ВСД				31%
Індекс доходності (ІД)		ІД = 9684,2/7688,4				1,26
Період окупності з врахуванням дисконтування (ПО дис.), років		2+ $\frac{7688,4-5636,3}{2191,1}$				2,94
Рентабельність інвестицій (R_i) середньорічна, %		$R_i=(9260/7688,4)/4*100\%$				30,1

Визначені в таблиці показники інвестиційної привабливості проекту свідчать про високий рівень його ефективності: показник NPV більше 0, ІД

більше 1, термін окупності не перевищує чотирьох років, показники рентабельності інвестицій та внутрішньої ставки доходності знаходяться на високому рівні.

Розрахунок впливу проєкту на показники діяльності підприємства

Для оцінки впливу запропонованого заходу на показники діяльності досліджуваного підприємства складемо таблицю 3.7. Сумарний обсяг інвестицій в запропонований захід склав 7688,4 тис. грн, в тому числі в основні засоби 682,2 тис. грн (заміна устаткування), оборотні кошти 7006,2 тис. грн (необхідність покриття додаткової потреби в матеріальних оборотних коштах при зростанні обсягу виробництва). В результаті проведеного заходу обсяг виробленої та реалізованої продукції зросте на 16529,6 тис. грн при зростанні собівартості на суму 12331,7 тис. грн, зокрема матеріальні витрати збільшаться на 10929,7 тис. грн, витрати на оплату праці і відрахування на соціальні заходи зростуть на 441,6 тис. грн та 97,2 тис. грн відповідно, амортизаційні витрати збільшаться на 157,7 тис. грн., інші витрати зростуть на 705,6 тис. грн. В результаті підприємство одержало додатковий чистий прибуток на суму 3442,3 тис. грн. Запропонований в роботі захід окупиться в економічно ефективний термін, а саме 2,23 року, що говорить про необхідність реалізації його на виробництві.

Результати впровадження проєкту

Визначимо вплив запропонованого заходу на основні показники діяльності підприємства, таблиця 3.8. Дані таблиці свідчить про підвищення ефективності діяльності підприємства в результаті впровадження заходу. Так, за проєктом зростає фондвіддача, коефіцієнт оборотності оборотних коштів, продуктивність праці та середня заробітна плата. Про загальне зростання ефективності діяльності, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства говорить зниження витрат на 1 грн продукції.

Таблиця 3.13

Вплив запропонованого проєкту на основні показники діяльності підприємства

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн			Зміна показників діяльності підприємства (+, -)								Чистий прибуток, тис. грн	Чисельність зайнятих, осіб	Термін окупності інвестицій, років
	всього	В тому числі в		Вироблена (реалізована) продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн					Чисельність зайнятих, осіб				
		Основні засоби	Оборотні активи		всього	В тому числі:								
						Матеріальні витрати	Оплата праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизаційні і інші відрахування на утримання ОЗ		Інші витрати			
Модернізація лінії розливу тихих вин (з автоматизацією бракеражу) і збільшення випуску тихих вин.	7688,4	682,2	7006,2	16529,6	12331,7	10929,7	441,6	97,2	157,7	705,6	3442,3	5	2,23	

Таблиця 3.14

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПАТ «Коблево» до і після впровадження проєкту

Показник	Звітний рік	Проєкт	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	2080	2080	0	0,00
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	1468	1525,2	57,2	3,90
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,706	0,733	0,027	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	448565	465094,6	16529,6	3,68
- у порівняних цінах, тис. грн	434468,1	451397,0	16017,1	3,68
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (без ПДВ і акцизного податку), тис. грн	461667	478196,6	16529,6	3,58
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	228680	229362,2	682,2	0,30
7. Фондовіддача, грн/грн	1,90	1,97	0,07	3,59
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	296416	303422,2	7006,2	2,36
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	1,56	1,58	0,02	1,19
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	273	278	5	1,83
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	1591,5	1623,7	32,2	2,03
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	395721	408052,7	12331,7	3,12
- матеріальні витрати	298403	309332,7	10929,7	3,66
- витрати на оплату праці	41958	42399,6	441,6	1,05
- відрахування на соціальні заходи	9253	9350,2	97,2	1,05
- амортизація	8609	8766,7	157,7	1,83
- інші операційні витрати	37498	38203,6	705,6	1,88
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,882	0,877	-0,005	-0,55
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,665	0,665	0,000	-0,02
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	393347	405678,7	12331,7	3,14
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	37755	41952,9	4197,9	11,12
17. Чистий прибуток, тис. грн	24769	28211,3	3442,3	13,90
18. Рентабельність продажів, %	8,18	8,77	0,59	x
19. Рентабельність продукції, %	9,54	10,28	0,74	x

Висновок до розділу 3

З метою покращення ефективності використання основних засобів ПрАТ «Одесавинпром» запропоновано заміна фізично застарілого устаткування на стадії фільтрації виноматеріалу перед розливом, а саме двох пластинчатих фільтрів на нове устаткування – мембранний фільтр Cross-flow з капілярними мембранами. Нова система дозволить фільтрувати рідину з великим змістом домішок одразу до стерильного рівня причому без застосування витратних фільтруючих матеріалів. В конструкції фільтра встановлено декілька корпусів з мембранами. Строк придатності таких мембран складає 7-8 років. Цей фільтр представляє собою повністю автоматичний пристрій, який керується мікропроцесором.

Запропонований нами технічний захід дозволить виготовляти більш якісну, конкурентоспроможну продукцію з стабільними мікробіологічними характеристиками, зменшити річне споживання електроенергії; знизити сукупні експлуатаційні витрати за рік на 216,14 тис. грн; отримати додатковий чистий прибуток у розмірі 177,23 тис. грн; окупити капітальні вкладення за 3,9 року. Капітальні вкладення складають 688,101 тис. грн. Чистий приведений дохід (NPV) складає 94,30 тис. грн. Період окупності по грошовому потоку з урахуванням дисконтування – 4,2 року. Внутрішня норма доходності (IRR) складає 40,0%, рентабельність інвестицій – 34 %. Усе вищесказане свідчить про економічну ефективність і господарську доцільність заміни двох пластинчатих фільтрів на один мембранний

Для підвищення ефективності використання основних засобів ПАТ «Коблево» був запропонований наступний захід: впровадження проекту по підвищенню технічного рівня виробництва, а саме модернізація лінії розливу тихих вин з автоматизацією операції бракеражу, що поєднує в собі можливість економії коштів за рахунок більшої автоматизації виробництва та використання менш енерговитратної техніки. Зниження неякісної продукції є безумовним чинником зростання попиту на продукцію, та, відповідно, збільшення обсягу виробленої та реалізованої продукції.

В результаті реалізації заходу підприємство одержає додатковий чистий прибуток на суму 3442,3 тис. грн. Запропонований в роботі захід окупиться в економічно ефективний термін – 2,23 року. Розрахунок показників ефективності, приведений в таблиці 3.8, також свідчить про підвищення ефективності господарської діяльності: продуктивність праці зростає на 32,2 тис. грн, або на 2,03%, коефіцієнт оборотності оборотних коштів зростає на 0,02 обороту, показник витрат на 1 грн продукції, який комплексно характеризує ефективність діяльності підприємства, зменшиться на 0,5 коп. Можна також відзначити планове значне зростання показників рентабельності: продажів на 0,59%, продукції на 0,74%. Запропонований в роботі захід окупиться в економічно ефективний термін, а саме 2,23 року, що говорить про необхідність реалізації його на виробництві.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра розглянуто теоретико-методичні положення та запропоновано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності використання основних засобів підприємств виноробної галузі України.

У першому розділі було визначено сутність поняття «основні засоби», розглянуті варіанти їх класифікації та наведено основні оцінки ефективності використання основних засобів. Проаналізовані загальні підходи щодо обґрунтування ефективного використання основних засобів підприємств виноробної галузі.

У другому розділі проведений аналіз сучасного стану та перспектив розвитку виноробної галузі України. Детально розглянуто тенденції розвитку досліджуваної галузі та проаналізована ефективність виробничо-господарської діяльності підприємств-представників: ПАТ «Одесавинпром» та ПрАТ «Коблево». Відзначено, що обидва підприємства мають підприємство тривалу історію функціонування і працюють досить ефективно, проте є певні проблеми, які пов'язані як з внутрішнім, так і з зовнішнім середовищем функціонування. Зокрема, на досліджуваних підприємствах високий ступінь зношення устаткування та досить невисокі показники фондівіддачі. За результатами проведеного аналізу на підприємствах запропоновано посилити роботу в напрямі оновлення обладнання, що надасть додаткові резерви з економії матеріальних ресурсів, зниження собівартості виробництва та зростання рентабельності продукції.

У третьому розділі нами запропоновано заходи щодо ефективного використання основних засобів шляхом заміни та модернізації обладнання. Було обґрунтовано економічну доцільність запропонованих проєктів та оцінено їх вплив на ефективність використання основних засобів підприємств-представників досліджуваної галузі. Проведені розрахунки показали їх доцільність та економічну ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
2. Економіка підприємства [Текст] : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погрішук ; Тернопіл. нац. екон. ун-т. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ : ЦУЛ, 2012. 304 с.
3. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: підручник. К. : КНЕУ, 2011. 528 с.
4. Грещак М.Г., Колот В.М. Економіка підприємства: підручник за заг. ред. С. Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 528 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 року № 92 // [Електронний ресурс]. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 07.09.2023).
6. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник-довідник / [Дем'яненко М. Я., Лузан Ю. Я., Саблук П. Т. та ін.]; за ред. М. Я. Дем'яненко. К.: ІАЕ УААН, 2003. 555 с.
7. Поповиченко І. В., Спиридонова К.О., Загустіна К.Є. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах господарювання. *Економічний простір*, 2019, 145: 149-159.
8. Мулик, Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020.-№ 46. С. 113-123.
9. Офіційний сайт ПрАТ «Одесавинпром». URL: <https://www.ua-region.com.ua/ru/00412027> (дата звернення 08.09.2023).
10. Безрукова, Н., Свічкарь, В. і Гладун, Н. Особливості розвитку виноробної галузі: світові тенденції та вітчизняні реалії. *Економічні горизонти*. 1(23).2023.С. 15–25. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(23\).2023.265375](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(23).2023.265375).
11. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку виробництва теруарних вин та натуральних медових напоїв. ВВР, 2018,

№17, ст. 151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2360-19#Text> (дата звернення: 08.10.2023).

12. Новікова, А. Сучасний стан і тенденції розвитку виноробної галузі в Україні. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*. 2020. (1). С. 41–45. URL: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.1.41> (дата звернення 15.09.2023).

13. Новини учасників Укрвинпрому. URL: <https://ukrvinprom.com.ua/elementor-1578/> (дата звернення 09.09.2023).

14. Як стати виноробом: десять кроків для старту. <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/11/18/653761/> (дата звернення 12.09.2023).

15. Актуальні проблеми управління виноградно-виноробним комплексом: монографія / Д.І. Басюк, Ю.І. Сологуб, І.М. Бабич, Л.А. Осипова, М. В. Білько, І.Г. Смирнов. Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д.Г. 2014. 248 с.

16. Лазарева, Н. О. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності виноробних підприємств [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)" / Лазарева Наталя Олегівна ; наук. кер. А. Г. Гончарук ; Одес. нац. акад. харч. технологій. Одеса : ОНАХТ, 2017. 22 с.

17. Маркетинг у вині – що треба знати, щоб створити сильний бренд виноробні. URL: <http://uwines.com.ua/pogladi/marketyng-u-vyni-shho-treba-znaty-shhob-stvoryty-sylnyj-brend-vynorobni/> (дата звернення 14.10.2023).

18. Винзавод "Коблево" за минулий рік скоротив чистий прибуток на 27,5%. URL: https://biz.censor.net/news/3429666/vynzavod_koblevo_za_mynulyyi_rik_skorotyv_chystyyi_prybutok_na_275 (дата звернення 09.09.2023).

19. Офіційний сайт ПАТ «Коблево» URL: <https://www.koblevo.ua/manufacturing> (дата звернення 12.10.2023).

20. Бренд «Коблево» презентував нову автентичну лінійку вин URL: <http://techdrinks.info/wp-content/uploads/2023/08/Napoyi-VEB.pdf> (дата звернення 12.10.2023).
21. Focus. Яке вино п'ють українці. Чому європейські вина витісняють український продукт. URL: <https://focus.ua/uk/economics/480068-kakoe-vino-pyut-ukraincy-pochemuevropskie-vina-vytesnyayut-ukrainskij-produkt> (дата звернення 02.11.2023).
22. Каламан О.Б. Формування конкурентоспроможної стратегії розвитку виноробних підприємств на світовому та вітчизняному ринках. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 50-2. С. 34-39.
23. Ковалевський К.А. Технологія вина і обладнання виноробних підприємств. Курсове проектування: навчальний посібник. Херсон: ХНТУ, 2009. 368 с.
24. Матвеев В. В. Шляхи підвищення конкурентного потенціалу виноробних підприємств України *Інтелект XXI*. 2015. № 1. С. 35-41.
25. Coroş, M.M.; Pop, A.M.; Popa, A.I. Vineyards and Wineries in Alba County, Romania towards Sustainable Business Development. *Sustainability* 2019, 11, 4036. <https://doi.org/10.3390/su1115403>
26. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи магістра [Електронний ресурс] : спец. 051 "Економіка" ден. та заоч. форм навчання / О. І. Павлов, Т. А. Кулаковська, В. А. Самофатова ; Каф. економіки промисловості, відп. за вип. О. І. Павлов. Одеса : ОНТУ, 2022. 40 с. Електр. текст. дані.
27. Методичні вказівки до виконання аналітичної частини кваліфікаційної роботи [Електронний ресурс] : для здобувачів ступенів вищої освіти "Бакалавр" та "Магістр" спец. 051 "Економіка" галузі знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" ден. та заоч. форм навчання / Т. А. Кулаковська, С. О. Магденко ; Каф. економіки промисловості, відп. за вип. О. І. Павлов. — Одеса : ОНТУ, 2022. 38 с. Електр. текст. дані.

28. Методичні вказівки до оформлення курсових та кваліфікаційних робіт [Електронний ресурс]: для здобувачів спец. 051 "Економіка" галузі знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" ступенів вищ. освіти "Бакалавр" та "Магістр" ден. та заоч. форм навчання / О. І. Павлов, Т. А. Кулаковська ; Каф. економіки промисловості, відп. за вип. О. І. Павлов. Одеса : ОНТУ, 2022. 16 с. Електр. текст. дані.

29. Підбір і поставка італійського обладнання для розливу вина URL: <http://www.ibp.com.ua/otdelnoe-oborudovanie-dlya-linij-rozliva/inspektora-i-brakerazhi/brakerazh> (дата звернення 16.10.2023).

30. Інноваційні технології у виноробній галузі: монографія. Л. О. Іванова, Г.О. Саркісян Т. В. Страхова, Ю. С. Федченко ; Одес. нац. акад. харч. технологій. Одеса : Астропринт, 2019. 248 с.

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра економіки промисловості

ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему: «Обґрунтування проєкту підвищення ефективності використання основних засобів підприємств виноробної галузі»

на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

Здобувачка _____ Павліна А.І.

Керівник _____ проф. Самофатова В.А.

Одеса – 2023 рік

Таблиця 1

Економічні підходи до визначення сутності категорії «основні засоби»

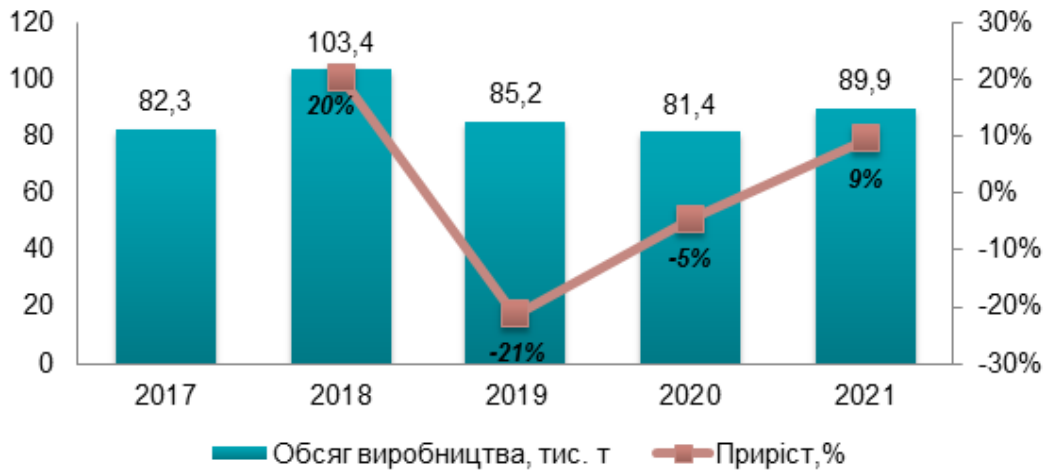
Автор підходу	Визначення
Бабяк Н.Д.	Основні засоби – засоби праці, що є матеріально-речовими елементами, грошовим вираженням яких є основні виробничі і невиробничі фонди.
Борисов А.Б.	Основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерною особливістю основних засобів є участь в процесі виробництва тривалий час, протягом багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переноситься на продукцію, що виготовляється.
Бутинець Ф.Ф.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року.
Гринчуцький В.Д.	Основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерною особливістю основних засобів є участь в процесі виробництва тривалий час, протягом багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переноситься на продукцію, що виготовляється.
Дем'яненко М.Я.	Основні засоби – це термін бухгалтерського обліку, синонім економічного поняття «необоротні матеріальні активи» (засоби виробництва, матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі діяльності або для здійснення адміністративних і соціальних функцій, що використовуються протягом тривалого періоду і поступово переносять свою вартість на продукцію у міру зношення); матеріальні цінності (виробниче майно), що споживається у виробничому процесі, тобто фізичний капітал.
Ковальська Л.Л.	Основні засоби підприємства – це матеріальні активи, як частина виробничих засобів суб'єкта господарювання, що не змінюють своєї матеріально-речової форми, використовуючись у виробничій і позавиробничій діяльності протягом тривалого періоду понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) та переносять свою вартість на результат діяльності (кінцеву продукцію) частинами
Покропивний С.Ф.	Основні засоби – це засоби праці, які мають вартість; функціонують у виробництві тривалий час, у своїй незмінній споживчій формі; їх вартість переноситься конкретно працею на вартість продукції, що виробляється (на платні послуги), частинами в міру зношення.
Щербина А.В.	Основні засоби – це матеріальні активи, що функціонують в натуральній формі як у виробничій сфері, так і в невиробничій протягом довгого часу (більш за один рік).

Таблиця 2

Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимих строків їх амортизації

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років	Річні норми амортизації, %
група 1 - земельні ділянки	-	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15	
група 3 - будівлі,	20	5
споруди,	15	
передавальні пристрої	10	
група 4 - машини та обладнання	5	20
з них:		
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	2	50
група 5 - транспортні засоби	5	20
група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4	
група 7 - тварини	6	
група 8 - багаторічні насадження	10	
група 9 - інші основні засоби	12	
група 10 - бібліотечні фонди	-	
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-	
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5	
група 13 - природні ресурси	-	
група 14 - інвентарна тара	6	
група 15 - предмети прокату	5	
група 16 - довгострокові біологічні активи	7	

Обсяги виробництва винограду в Україні, тис. т

Джерело: за даними Держстат, оцінка Pro-Consulting

Рис.1. Обсяги виробництва винограду в Україні, тис. дал.

Таблиця 3

Виробництво вина виноградного в Україні, тис. дал.

Роки	2018	2019	2020	2021	2022	Темп зростання 2018-2022,%
Вино ігристе зі свіжого винограду	3733,4	3399,1	2690,9	2266,2	2182,9	58,5
Вино та виноградне сушло, бродіння якого зупинене шляхом додавання спирту, з фактичною концентрацією спирту не більше 15%	7174,9	7262,9	7414,5	6255,8	4727,3	65,9
Вино з концентрацією спирту більше 15%	753,6	800,0	650,5	455,8	420,5	55,8

Рис. 2. Дороги вина та смаку Української Бессарабії

Яка структура продажів алкоголю у 2021 році?

% млрд грн

Джерело: оцінка Pro-Consulting

Рис.3. Структура продажів алкогольної продукції у 2021 р.

Таблиця 4

SWOT-аналіз ПрАТ «Одесавинпром»

<div style="text-align: center;"> <p>OT</p> <p>SW</p> </div>		О - можливості	Т - загрози
		<p>1. У 2023 р. ПрАТ «Одесавинпром» стало частиною винного холдингу «PRESTIGE GROUP». 2. Поява нових технологій; 3. Інвестиційна привабливість галузі. 4. Значне розширення ринків збуту виноробної продукції та ринків сировини. 5. Значна прибутковість експортних операцій на світовому ринку порівняно з операціями на внутрішньому ринку країни. 6. Наявність неосвоєних ринків збуту (вітчизняних і зарубіжних). 7. Введення в дію нових законів щодо державної підтримки.</p>	<p>1. Скорочення загальних площ виноградників; 2. Коливання валютних курсів; 3. Вино не є продуктом першої необхідності; 4. Анексія Криму; 5. Наявність сильних конкурентів; 6. Військовий стан в Україні; 7. Підвищення акцизів на продукцію; 8. Конкуренція з іноземними підприємствами-виробниками аналогічної виноробної продукції; 9. Міждержавне регулювання ЗЕД у вигляді квотування поставок, митного та податкового законодавства різних країн.</p>
S - сильні сторони	S*O	S*T	
<p>1. Відомість торгової марки; 2. Імідж, легендарна історія і вдале розташування заводу. 3. Ефективна збутова система. 4. Наявність вільних виробничих потужностей. 5. Висока якість продукції, система контролю якості ISO 9001-2000. 6. Різноманітний асортимент продукції. 7. Популярність продукції на Півдні і Заході. 8. Ефективна маркетингова діяльність. 9. Оптимальна організаційна структура компанії. 10. Високий кадровий потенціал підприємства. 11. Власна сировина. 12. Наявність сучасної лабораторії.</p>	<p>1. Вихід на нові ринки збуту. 2. Підвищення якості продукції за рахунок освоєння нових технологій. 3. Збільшення обсягу виробництва і експорту продукції на вже існуючі іноземні ринки збуту. 5. Пошук партнерів за кордоном.</p>	<p>1. Реалізація сировини іншим підприємствам. 2. Комплексна переробка сировини з метою виробництва нових інноваційних продуктів (диверсифікація портфелю). 3. Залучення партнерів. 4. Можливе об'єднання з дрібнішими підприємствами чи закупівлю їх акцій, що дасть змогу контролювати їхню діяльність.</p>	
W - слабкі сторони	W*O	W*T	
<p>1. Невелика частка на ринку. 2. Рекламу не на достатньому рівні. 3. Високий ступінь зношення устаткування. 4. Велика кількість посередників у системі збуту. 7. Фінансово-економічний стан складний. 8. Існують проблемні непопулярні товари (коньяк). 9. Значна дебіторська заборгованість.</p>	<p>1. Розширення асортименту продукції за рахунок освоєння натуральних сортових вин. 2. Розробка нової лінійки продукції. 3. Налагодження системи збуту. 4. Відкриття нових фірмових магазинів в Україні. 5. Покращення дизайну продукту. 6. Налагодження реклами (просування реклами у соц. мережах, спонсорство, партнерство).</p>	<p>1. Факторинг дебіторської заборгованості. 2. Переглянути умови співпраці з дебіторами. 3. Залучення інвесторів; 4. Банківське кредитування. 5. Лізинг обладнання і транспортних засобів. 6. Просування товару засобами мерчандайзингу.</p>	

Таблиця 5

SWOT-аналіз ПАТ «Коблево»

		О - можливості	Т - загрози
		OT	1. Лінійка продукції представлена усіма видами вин – сухими, напівсухими, напівсолодкими, десертними та міцними, шампанським та коньяком.. 2. Розроблені і впроваджені дегустаційні тури серед виноградників. 3. Інвестиційна привабливість галузі. 4. Значне розширення ринків збуту виноробної продукції та ринків сировини. 5. Значна прибутковість експортних операцій на світовому ринку порівняно з операціями на внутрішньому ринку країни. 6. Наявність неосвоєних ринків збуту (вітчизняних і зарубіжних). 7. Введення в дію нових законів щодо державної підтримки.
SW		S*O	S*T
S - сильні сторони		1. Вихід на нові ринки збуту. 2. Підвищення якості продукції за рахунок освоєння нових технологій. 3. Збільшення обсягу виробництва і експорту продукції на вже існуючі іноземні ринки збуту. 5. Використання елітних саджанців з провідних винних регіонів Франції, Італії та Німеччини.	1. Реалізація сировини іншим підприємствам. 2. Комплексна переробка сировини з метою виробництва нових інноваційних продуктів (диверсифікація виробництва). 3. Залучення партнерів і розвиток кластеризації. 4. Можливе об'єднання з дрібнішими підприємствами чи закупівля їх акцій, що дасть змогу контролювати їхню діяльність.
W - слабкі сторони		W*O	W*T
W - слабкі сторони		1. Розширення асортименту продукції за рахунок освоєння натуральних сортових вин. 2. Розробка нової лінійки продукції. 3. Налагодження системи збуту. 4. Відкриття нових фірмових магазинів в Україні. 5. Покращення дизайну продукту. 6. Можливість замовити продукцію онлайн та введення гнучкої системи знижок.	1. Факторинг дебіторської заборгованості. 2. Переглянути умови співпраці з дебіторами. 3. Залучення інвесторів; 4. Банківське кредитування. 5. Лізинг обладнання і транспортних засобів. 6. Просування товару засобами мерчандайзингу.

Таблиця 6

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Одесавинпром»

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тис.дал.	1800	1800	-	-
2. Фактично вироблено продукції, тис.дал.	1340	1570	230	17,16
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,74	0,87	0,13	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і АП):				
- в діючих оптових цінах, тис. грн	527 446	666 542	139 096	26,37
- в порівняних цінах, тис. грн	527 446	617 977,78	90 531,78	17,16
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ і АП), тис.грн	605 859	746 169	140 310	23,16
6. Середньорічна вартість ОЗ основного виду діяльності, тис.грн	291 003,5	297 602	6598,5	2,27
7. Фондовіддача, грн/грн	1,81	2,08	0,27	14,92
8. Середній залишок обігових активів, тис. грн	192 463	267 293	74 830	38,88
9. Коефіцієнт оборотності обігових активів, оберти	3,15	2,79	-0,36	-11,43
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	307	286	-21	-6,84
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн /особу	1718,07	2160,76	442,69	25,77
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	412 064	432 139	20 075	4,87
- матеріальні витрати	348 333	371 194	22 861	6,56
- витрати на оплату праці	16 100	19 999	3899	24,22
- відрахування на соціальні заходи	3467	4320	853	24,60
- амортизація	7091	7014	-77	-1,09
- інші операційні витрати	37 073	29 612	-7461	-20,13
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,78	0,65	-0,13	-16,67
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,66	0,56	-0,10	-15,15
15. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	499 389	657 526	158 137	31,67
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	35 236	21 987	-13 249	-37,60
17. Чистий прибуток, тис. грн	23 577	10 741	-12 836	-54,44
18. Рентабельність продажів, %	4,47	1,61	-2,86	x
19. Рентабельність продукції, %	7,06	3,34	-3,72	x

Таблиця 7

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства ПАТ «Коблево» за два роки

Показник	Попер. рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	2050	2080	30	1,5
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	1642	1468	-174	-10,6
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,801	0,706	-0,095	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і АП):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	485965,0	448565,0	-37400,0	-7,7
- у порівняних цінах, тис. грн	485965,0	434468,1	-51496,9	-10,6
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ та АП), тис. грн	498815,0	461667,0	-37148	-7,4
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	220172,0	228680,0	8508,0	3,9
7. Фондовіддача, грн/грн	2,21	1,90	-0,31	-13,9
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	337694,0	296416,0	-41278,0	-12,2
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оберти	1,48	1,56	0,08	5,4
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	262	273	11	4,2
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн/особу	1854,8	1591,5	-263,4	-14,2
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	448045	395721	-52324	-11,7
- матеріальні витрати	347945	298403	-49542	-14,2
- витрати на оплату праці	37723	41958	4235	11,2
- відрахування на соціальні заходи	8242	9253	1011	12,3
- амортизація	15518	8609	-6909	-44,5
- інші операційні витрати	38617	37498	-1119	-2,9
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,922	0,882	-0,040	-4,3
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,716	0,665	-0,051	-7,1
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	430708	393347	-37361	-8,7
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	31734	37755	6021	19,0
17. Чистий прибуток, тис. грн	19943	24769	4826	24,2
18. Рентабельність продажів, %	4,63	6,3	1,67	x
19. Рентабельність продукції, %	4,45	6,26	1,81	x

Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Одесавинпром»

№ п/п	Найменування заходів	Інвестиції, тис. грн.			Реалізована продукція, тис. грн.	Вироблена продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн.						Прибуток, тис. грн.	Чистий прибуток, тис. грн.	Чисельність зайнятих, люд.	Термін окупності, інвестицій років
		Всього	у тому числі в				Всього	у тому числі:								
			основні засоби	оборотні активи				Матеріальні витрати	Оплата праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизаційні відрахування та витрати на утримування ОЗ	Інші витрати				
1.	Впровадження мембранного фільтру Cross-flow	688,1	688,1	-	-	-	-216,1	-176,9	-89,5	-19,7	79,3	-9,4	216,1	177,2	-1	3,9

**Основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Одесавинпром»
до та після впровадження проєкту**

Показник	Звітний рік	Проєктний рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
1.Середньорічна виробнича потужність, тис. дал.	1800	1800	0	0,0
2.Фактично вироблено продукції, тис.дал.	1570	1570	0	0,0
3.Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,87	0,87	0	x
4.Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і АП):				
у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	666 542	699869,1	33327,1	0,0
у порівнянних цінах, тис. грн	617977,78	648876,7	30898,9	0,0
5.Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і АП), тис.грн	746169	783477,5	0	0,0
6.Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	297 602	298290,1	688,1	0,23
7. Фондовіддача, грн./грн	2,24	2,24	0,0	0,0
8.Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	267 293	267293	0	0,0
9.Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оберти	2,79	2,93	0,14	0,05
10.Середньооблікова чисельність штат-них працівників облікового складу, осіб	286	385	-1	-0,3
11.Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн./особу	2160,76	373,19	0,98	0,3
12.Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн., у тому числі:	432139	431922,9	216,1	0,05
- матеріальні витрати	371194	371017,1	176,9	0,05
- витрати на оплату праці	19999	19909,5	89,5	0,45
- відрахування на соціальні заходи	4320	4300,3	19,7	0,45
- амортизація	7014	6934,7	79,3	1,13
- інші операційні витрати	29612	29602,6	9,4	0,03
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн./грн	0,65	0,62	-0,03	-0,046
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,56	0,53	-0,03	0,053
15. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	657 526	657526	0	0,0
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	21 987	22097	109,935	0,05
17.Чистий прибуток, тис. грн	10741	10918,2	177,2	1,65
18. Рентабельність продажів, %	1,6	1,69	0,09	x
19. Рентабельність продукції, %	2,49	2,53	0,04	x

Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Коблево»

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн			Зміна показників діяльності підприємства (+, -)							Чистий прибуток, тис. грн	Чисельність зайнятих, осіб	Термін окупності інвестицій, років
	всього	В тому числі в		Вироблена (реалізована) продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн								
		Основні засоби	Оборотні активи		всього	В тому числі:							
						Матеріальні витрати	Оплата праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизаційні і інші відрахування на утримання ОЗ	Інші витрати			
Модернізація лінії розливу тихих вин (з автоматизацією бракеражу) і збільшенням випуску тихих вин	7688,4	682,2	7006,2	16529,6	12331,7	10929,7	441,6	97,2	157,7	705,6	3442,3	5	2,23

Основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Коблево» до та після впровадження проєкту

Показник	Звітний рік	Проєкт	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тис. дал	2080	2080	0	0,00
2. Фактично вироблено продукції, тис. дал	1468	1525,2	57,2	3,90
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,706	0,733	0,027	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	448565	465094,6	16529,6	3,68
- у порівняних цінах, тис. грн	434468,1	451397,0	16017,1	3,68
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (без ПДВ і акцизного податку), тис. грн	461667	478196,6	16529,6	3,58
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	228680	229362,2	682,2	0,30
7. Фондовіддача, грн/грн	1,90	1,97	0,07	3,59
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	296416	303422,2	7006,2	2,36
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	1,56	1,58	0,02	1,19
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	273	278	5	1,83
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	1591,5	1623,7	32,2	2,03
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	395721	408052,7	12331,7	3,12
- матеріальні витрати	298403	309332,7	10929,7	3,66
- витрати на оплату праці	41958	42399,6	441,6	1,05
- відрахування на соціальні заходи	9253	9350,2	97,2	1,05
- амортизація	8609	8766,7	157,7	1,83
- інші операційні витрати	37498	38203,6	705,6	1,88
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,882	0,877	-0,005	-0,55
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,665	0,665	0,000	-0,02
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	393347	405678,7	12331,7	3,14
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	37755	41952,9	4197,9	11,12
17. Чистий прибуток, тис. грн	24769	28211,3	3442,3	13,90
18. Рентабельність продажів, %	8,18	8,77	0,59	x
19. Рентабельність продукції, %	9,54	10,28	0,74	x